

UNIVERZITET SINGIDUNUM

MASTER STUDIJE

STUDIJSKI PROGRAM : POSLOVNA EKONOMIJA

MASTER RAD :

**Analiza finansijskog položaja i finansijskog rezultata bankarskog
sektora Srbije**

Mentor:

Prof. dr Goranka Knežević

Student:

Ivana Grujić

Br. indeksa 400706/2011

Beograd, jun 2013. godine

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Predmet istraživanja.....	3
1.2. Značaj i aktuelnost istraživanja.....	4
1.3. Cilj istraživanja	4
1.4. Hipoteza istraživanja.....	5
1.5. Metode istraživanja	5
1. Finansijsko izveštavanje u bankama	8
1. 1. Sadržaj finansijskog izveštavanja u bankama.....	8
1. 2. Bilans stanja	9
1. 3. Bilans uspeha	11
1. 4. Izveštaj o promenama na kapitalu.....	13
1. 5. Izveštaj o promenama na finansijskom položaju	14
2. Strategija upravljanja aktivom i pasivom banke	16
2.1 Strategije upravljanja likvidnošću banaka	18
2.2. Modeli pravljanje aktivom banke	19
2.3. Modeli upravljanja pasivom banke	23
2.4. ALM koncept upravljanja aktivom i pasivom banke.....	25
2.4.1. Odbor za upravljenje aktivom i pasivom u banci	27
2.4.2. ALM organizacija	28
2.4.3. Funkcija Odbora za upravljanje aktivom i pasivom	30
2.4. 4. Politika upravljanja aktivom i pasivom	31
3. Finansijska analiza banakarskog sektora Srbije.....	36
3. 1. Aktuelno stanje Bankarskog sektora Srbije	36
3. 2. Struktura bankarskog sektora Republike Srbije.....	39
3. 3. Finansijska pozicija bankarskog sektora Srbije	41
3. 4. Finansijski rezultat bankarskog sektora Srbije	46

4. Komparativna analiza	50
4. 1. Analiza poslovanja banaka	50
4. 2. Banca intesa	53
4. 2. 1. O banci	54
4. 2. 2. Bilans stanja banke Intesa	56
4. 2. 3. Bilans uspeha banke	58
4. 2. 4. Finansijski pokazatelji	60
4. 3. Erste banka	61
4. 3. 1. O banci	61
4. 3. 2. Bilans stanja banke	64
4. 3. 3. Bilans uspeha banke	66
4. 3. 4. Finansijski pokazatelji	67
4. 4. KBC banka	67
4. 4. 1. O banci	67
4. 4. 2. Bilans stanja banke	70
4. 4. 3. Bilans uspeha banke	72
4. 4. 4. Finansijski pokazatelji	74
4.5. Vojvođanska banka	75
4.5.1. O banci	75
4.5.2. Bilan stanja banke	77
4.5.3. Bilans uspeha banke	78
4.5.4. Finansijski pokazatelji	80
4. 6. Komparativna analiza posmatranih banaka	81
ZAKLJUČAK	89
LITERATURA	91

1. UVOD

1.1. Predmet istraživanja

Predmet rada je finansijska analiza bankarskog sektora Srbije i posmatranih banka (Banca Intesa, Erste banka, KBC banka i Vojvođanska banka). Na osnovu analize osnovnih finansijskih izveštaja dobijaju se informacije o rezultatima poslovanja bankarskog sektora i posmatranih banaka.

Finansijski izveštaji su značajan izvor informacija. Međutim, da bi njihova upotrebljivost bila veća, potrebno ih je analizirati. U postupku analize finansijskih izveštaja koriste se različite metode, pomoću kojih se podaci finansijskih izveštaja pretvaraju u informacije spremne za korišćenje. Za potrebe analize poslovanja banaka, uobičajeno se koristi racio analiza i to pre svega racio likvidnosti, rentabilnosti, aktivnosti i finansijske strukture. Za kompleksije finansijskog položaja i poslovanja banke koriste se i pokazatelji prihoda na aktivu (ROA), povrat na uloženi kapital (ROE), kao i pokazatelji prihoda i rashoda, dobiti i kapitala i drugi pokazatelji. Rezultati analize mogu biti prikazani u različitim formama kao što su: brojevi, pregledi (tabele) i grafikoni koji su prikazani u radu. Finansijski izveštaji predstavljaju najefikasniji način da se subjektima koji se nalaze izvan banke periodično predoče informacije skupljene i obrađene u računovodstvenom sistemu. Za kompletnu i stvarniju sliku finansijskog položaja banke, pored finansijskog i izveštavanja, neophodno je imati uvid u celokupno njeno poslovanje.

Preko analize finansijskih izveštaja ćemo pokušati da dobijemo konzistentnu i pouzdanu informaciju o opštem finansijskom stanju banke, posebno o njenoj solventnosti, likvidnosti i relativnom stepenu rizika kojima je banka izložena u svom poslovanju.

1.2. Značaj i aktuelnost istraživanja

Korporativno upravljanje performansama banke podrazumeva opredeljenje ka većoj ili manjoj tržišnoj vrednosti banke, pa je zbog toga upravljanje performansama banke polazna osnova njene tržišne vrednosti. Bilansne performanse igraju veoma važnu ulogu u bankarskom sistemu svake banke, jer predstavljaju glavne pokazatelje uspešnosti bankarskog poslovanja, stoga im se pridaje veliki značaj.

Banka, kao i sve ostale finansijske organizacije, zahtevaju prikazivanje i analizu rezultata poslovanja, radi utvrđivanja uspešnosti poslovanja na kraju svake poslovne godine. Stoga je jako bitno analizirati sve bilansne pozicije kako bilansa stanja, tako i bilansa uspeha. Pored utvrđivanja bilansnih pozicija, takođe je vrlo bitno uspostaviti adekvatno i pravilno upravljanje ovim pozicijama u banci, kako bi menadžment uposlio kapacitete u aktivnosti koje donose najbolje rezultate uz što minimalniji rizik poslovanja u bankama

Finansijski izveštaji predstavljaju najefikasniji način da se subjektima koji se nalaze izvan banke periodično predoče informacije skupljene i obrađene u računovodstvenom sistemu. Za kompletnu i stvarniju sliku finansijskog položaja banke i uspeha banke, finansijski izveštaji predstavljaju najefikasniji način da se subjektima koji se nalaze izvan banke predoče informacije o uspešnosti poslovanja.

1.3. Cilj istraživanja

Naučni cilj je naučna deskripcija finansijske analize bankarskog sektora Srbije, specifičnosti finansijske analize banaka i finansijskog izveštavanja.

Društveni cilj istraživanja je da se pruži čitaocu neophodne informacije o analizi finansijskih izveštaja banaka koje su neophodne za poboljšanje uspešnosti poslovanja banke.

1.4. Hipoteza istraživanja

U istraživanju se polazi od generalne hipoteze da je finansijski položaj bankarskog sektora Srbije dobar i da finansijski rezultat bankarskog sektora Srbije ima trend rasta.

Iz generalne hipoteze se izvlače posebne hipoteze:

- Finansijska ravnoteža banaka u Srbiji nije ugrožena;
- Likvidnost bankarskog Sektora Srbije nije narušena;
- Finansijski rezultat bankarskog sektora je pozitivan;
- Struktura kapitala bankarskog sektora Srbije je adekvatna.

1.5. Metode istraživanja

Izbor naučnih metoda, koje će se koristiti za prikupljanje relevantnih podataka u istraživanju uslovljen je karakterom determinisanog predmeta istraživanja.

U istraživanju su korišćene sledeće naučne metode:

- Osnovne metode

Metoda upoređivanja sastoji se u upoređivanju jednog predmeta u dva perioda ili mesta, ili dva predmeta jednog određenog mesta. U radu će se upoređivati podaci iz finansijskih izveštaja tri banke i na osnovu dobijenih rezultata će biti dat komentar tih odnosa. Takođe će se vršiti vremensko poređenje bilansnih pozicija posmatranih banaka za period 2010., 2009., 2008. godine.

Primenom metode sintetizovanja (ili uopštavanja) u završnoj fazi procesa analize poslovanja banaka će doći do ocenjivanja na osnovu logičkih zapažanja. Zapažanja koja se uoče će biti protumačena i daće se zaključak o uspesima ili neuspesima poslovanja posmatranih banaka.

Komparativna analiza – metoda koja će imati za cilj da poredi rezultate racio analize bilansa stanja i uspeha tri posmatrane banke i na osnovu toga da se dođe do zaključka o finansijskom položaju pojedinačne banke.

- Opštenaučne metode:

Hipotetičko-deduktivnu metoda, analitičko-deduktivna i komparativna.

- Metode prikupljanja podataka:

Ispitivanje i metodu analize finansijskih izveštaja banaka.

Statistička metoda, na osnovu podataka sa sajta Narodne banke Srbije.

1.6. Struktura rada

Prvi deo rada obuhvata uvodni deo koji se bazira na predmetu istraživanja, njegovom značaju i aktuelnosti. Dalje su ustanovljeni ciljevi, postavljene su hipoteze, definisane metode istraživanja i dat je kratak opis strukture rada.

U drugoj teoretskoj celini rada biće obrazloženo finansijsko izveštavanje u bankama. Objasniće se pojam iznačaj finansijskih izveštaja banaka: bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o tokovima gotovine, izveštaj o promenama na kapitalu. Analiziraćemo koje informacije pruža svaki od navedenih pojedinačnih izveštaja i razliku među njima. Utvrdićemo strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, kao i način priznavanja, merenja, prikazivanja i obelodanjivanja svih stavki u finansijskim izveštajima banaka. Osvrnućemo se na upravljanje bilansom stanja banke. Utvrdićemo kako se preko bilansa stanja vrši pregled njenih finansijskih pozicija, tj. sredstava u aktivi i obaveza u pasivi, te kapitala kao posebnog oblika izvora sredstava. Analiziraćemo značaj bilansa stanja banaka i način uvida u strukturu ili suštinu svakodnevnih a posebno važnijih poslovnih operacija i poslova banke. Napravićemo osvrt na zadatke menadžera kod održavanja likvidnosti i odliva depozita, upravljanja aktivom i upravljanja pasivom. Obradićemo upravljanje bilansom uspeha banke koji prikazuje finansijski uspeh banke. Utvrdićemo razliku od upravljanja bilansom stanja koji se sastavlja na određeni dan, sastavlja za određeni vremenski period. Analiziraćemo

upravljanje kamatnim prihodima i rashodima banke. Zatim ćemo obraditi upravljanje operativnim troškovima banke.

U trećem delu rada izvršićemo analizu bankarskog sektora Srbije. Finansijska analiza će se vršiti na osnovu podataka Narodne banke Srbije. Kako bi dali ocenu o aktuelnom stanju bankarskog sektora Srbije sagledaćemo strukturu bankarskog sektora Srbije, finansijsku poziciju i tendenciju kretanja finansijskog rezultata.

U četvrtom delu rada ćemo izvršiti komparativnu analizu bilansa četiri poslovne banke (Banka Intesa, Erste, KBC i Vojvođanske). Na osnovu kvantitativne analize ćemo videti koja banka ima najveći kapital, tržišno učešće i druge pokazatelje koji su nam potrebni za ovu analizu.

1. Finansijsko izveštavanje u bankama

1. 1. Sadržaj finansijskog izveštavanja u bankama

Cilj finansijskog izveštavanja je da se pruže informacije o uspešnosti poslovanja (bilans uspeha) i finansijskom položaju (bilans stanja), kao i o promenama na finansijskom položaju koje su nastale u toku izveštajnog perioda, a koje su korisnicima finansijskih izveštaja potrebne za donošenje ekonomskih odluka.

Potpun finansijski izveštaj obuhvata¹:

- Bilans stanja;
- Bilans uspeha;
- Izveštaj o promenama na kapitalu;
- Izveštaj o tokovima gotovine;
- Napomene uz finansijske izveštaje.

Svaki od navedenih pojedinačnih izveštaja pruža informacije koje se razlikuju od ostalih, ali su istovremeno svi ti izveštaji uzajamno povezani, jer svaki od njih održava samo različite aspekte istih poslovnih promena. Finansijski izveštaji prikazuju finansijske učinke transakcija i drugih događaja grupišući ih u široke klase prema njihovim ekonomskim obeležjima. Ove široke klase nazivaju se elementi finansijskih izveštaja.

Sadržaj finansijskih izveštaja, kao i način priznavanja, merenja, prikazivanja i obelodanjivanja svih stavki u finansijskim izveštajima utvrđuju se u skladu sa unapred prihvaćenim računovodstvenim standardima. U našoj zemlji, kao i u najvećem broju malih zemalja, finansijski izveštaji sastavljaju se u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

¹ Bojović P., Živković A., Dželetović M., Bankarske finasije i računovodstvo, Čigoja štampa, 2008., str. 349

Finansijski izveštaji za banke treba pre svega da pruže konzistentnu i pouzdanu informaciju o opštem finansijskom zdravstvenom stanju banke, posebno o njenoj solventnosti, likvidnosti i relativnom stepenu rizika kojima je banka izložena u svom poslovanju.

1. 2. Bilans stanja

Dva osnovna finansijska izveštaja koja su merilo za poslovanje banke, akcionarima, menadžerima banaka, klijentima i zakonodavnim organima su bilans stanja (izveštaj o finansijskom položaju) i bilans uspeha (izveštaj o uspešnosti poslovanja). Vrlo su važni i izveštaj o izvorima korišćenja sredstava (izveštaj o tokovima sredstava) i izveštaj o akcijskom kapitalu akcionara (kapital i rezerve).

Izveštaj o finansijskom položaju banke prikazuje obim i komponente izvora sredstava (finansijski input) koje je banka pribavila radi finansiranja svojih zajmovnih i investicionih aktivnosti, kao da bi imala i pregled koliko je sredstava raspoređeno za zajmove, hartije od vrednosti i ostala korišćenja sredstava (finansijski output) u bilo kom vremenskom periodu².

Elementi bilansa stanja jesu: imovina, obaveze i kapital. Odnosi između elemenata bilansa stanja mogu da se iskažu putem osnovne računovodstvene jednačine, koja glasi³:

$$\text{Imovina} = \text{Obaveze} + \text{Kapital}$$

Pregled svega što jedno lice u nekom trenutku vremena poseduje (imovina) i svega što nekom duguje (obaveze) u poslovnom svetu se naziva Bilans stanja. Zato se kaže da Bilans stanja prikazuje trenutno stanje (ili finansijski položaj) banke na određeni dan.

Imovinu čine resursi koji su pod kontrolom banke, koji su stečeni u prethodnom periodu (na primer, već ranije kupljena oprema za rad) i u koja su ugrađene buduće ekonomske koristi. Buduće ekonomske koristi ugrađene u imovinu mogu priticati u banku na bezbroj načina. Imovina može da se koristi za pružanje usluga koje će banka da prodaje, može da se razmeni

² Zečević M., Bankarstvo, Evropski Univerzitet, Beograd, 2009., str. 485

³ Bojović P., Živković A., Dželetović M., Bankarske finasije i računovodstvo, Čigoja štampa, 2008., str. 350

za drugu imovinu, može da se upotrebi za izmirenje obaveza i može da se raspodeli vlasnicima.

Bitne odrednice imovine su:

- da je pod kontrolom banke;
- da je stečena u prethodnom periodu;
- da je osnov za sticanje budućih ekonomskih koristi.

Imovinu čine pojedinačna sredstva banke. U bilansu stanja banke ova sredstva se obično nižu po redosledu opadajuće likvidnosti, odnosno po njihovoj sposobnosti da se pretvore u gotovinu. Najlikvidnije sredstvo je gotovina, kao sinonim likvidnosti.

Sredstva banke se obično dele na prinosna i neprinosna sredstva. Prinosna sredstva su, na primer, krediti koji su osnovica za obračun prihoda od kamate. Neprinosna sredstva su, na primer, gotovina, zgrade i oprema. Ova sredstva nisu osnovica za stvaranje prihoda, ali su neophodna za odvijanje svakodnevnog poslovanja.

Obaveze predstavljaju plative iznose po osnovu ranijih poslovnih događaja nastalih zbog sticanja ekonomskih koristi (na primer, kredite za nabavku opreme za rad), za čije izmirenje se zahteva odliv resursa banke u vidu isplate gotovine, prenosa druge imovine, isporuke robe i pružanja usluga, zamene jedne obaveze drugom ili konverzije u kapital.

Bitne odrednice obaveza su:

- da su to sadašnje obaveze banke;
- da su obaveze proizašle iz prošlih događaja;
- da će njihovo izmirenje dovesti do odliva resursa, koja sadrže ekonomske koristi.

U obaveze banke spadaju stavke kao što su depoziti po viđenju, po osnovu kojih banka ima neopozivu obaveznu isplate nekom privatnom ili pravnom licu na prvi poziv, oročeni depoziti i uzeti krediti.

Kapital je ostatak imovine koji pripada vlasnicima posle odbitka svih obaveza. Kapital banke izražava interes vlasnika banke.

Iz osnovne računovodstvene jednačine vrednost kapitala izračunavamo na sledeći način⁴:

$$\text{Kapital} = \text{Imovina} - \text{Obaveze}$$

Kapital banke može da se raščlani na tri dela: akcijski kapital, rezerve i neraspoređeni dobitak.

Bilans stanja banke prikazuje se tako što se sredstva i obaveze grupišu prema svojoj prirodi i po redosledu koji odražava njihovu relativnu likvidnost. Karakteristika bilansa stanja banke je da se u njemu ne vrši podvajanje imovine na obrtnu i stalnu, niti obaveza na kratkoročne i dugoročne, jer banka nema poslovni ciklus.

1. 3. Bilans uspeha

Bilans uspeha predstavlja osamostaljeni i razvijeni podkonto sopstvenog kapitala na kome su, u formi konta ili štafelno, obuhvaćeni i međusobno suprotavljeni svi prihodi i svi rashodi jednog obračunskog perioda, raščlanjeni prema odgovarajućim načelima, čija rezultanta predstavlja uspeh (rezultat)⁵.

Bilans uspeha predstavlja najznačajniji izvor podataka neophodnih za sagledavanje i ocenu kako protekle, tako i za pravilno usmeravanje buduće poslovne aktivnosti. On prezentira podatke za utvrđivanje uspešnosti poslovanja banke⁶.

Krajnji cilj banke kao preduzeća je da stvori dobitak i da obezbedi pozitivan prinos na uloženi kapital akcionara (da poveća bogatstvo vlasnika). Da bi ostvarila svoj cilj banka preduzima brojne aktivnosti koje joj donose prihode i po osnovu kojih istovremeno nastaju rashodi. Dobitak ili gubitak je konačni rezultat preduzetih aktivnosti. Pregled svih ostvarenih prihoda i svih ostvarenih rashoda u toku određenog vremenskog perioda naziva se bilans uspeha. Bilans uspeha može da se zamisli i kao film o aktivnostima banke tokom određenog perioda.

⁴ Bojović P., Živković A., Dželetović M., Bankarske finasije i računovodstvo, Čigoja štampa, Beograd, 2008., str. 351

⁵ Ranković J., Teorija bilansa, Ekonomski fakultet, Beograd, 1992., str. 434

⁶ Bandin J., Dmitrović Šaponja LJ., Računovodstvo, Ekonomski fakultet, Subotica, 2001., str. 508

Elementi bilansa uspeha su prihodi i rashodi. Prihodi označavaju povećanje kapitala. Prihodi nastaju po različitim osnovama, kao što su: prihodi od kamata na plasirana sredstva, prihodi od naknada za izvršene usluge, prihodi od dividendi na investiciona ulaganja, itd. Sve to predstavlja pozitivne elemente rezultata. Rashodi označavaju smanjenje kapitala. Rashodi takođe nastaju po različitim osnovama, kao što su: rashodi kamata na uzete depozite i kredite, rashodi naknada za primljene usluge, rashodi operativnog poslovanja (zarade, troškovi materijala, amortizacija i sl.). Oni predstavljaju negativne elemente rezultata.

Razlika prihoda i rashoda je rezultat. Ako su prihodi veći od rashoda, rezultat je pozitivan i zove se dobitak (ili profit). Negativan rezultat se zove gubitak. Pozitivan rezultat dovodi do povećanja kapitala po osnovu poslovnih aktivnosti banke, a negativan do smanjenja kapitala po osnovu poslovnih aktivnosti banke⁷.

Bilans uspeha banke počinje sa pozicijom Prihodi od kamata, zatim sledi pozicija Rashodi kamata. Razlika između prihoda od kamate i rashoda kamate naziva se Neto prihod od kamate. Ovaj međurezultat služi za potrebe analize. Nakon ovog segmenta, banka prikazuje stavku pod nazivom Rashodi po osnovu gubitaka na kreditima ili Otpisi obezvređenih kredita. Iza ove pozicije sledi drugi međurezultat, koji se naziva Neto prihod od kamate nakon gubitaka za obezvređene kredite. On služi za procenu ukupne efikasnosti poslovanja sa kreditima. Nakon ovog međurezultata, u bilansu uspeha iskazuju se redom preostale stavke prihoda i rashoda, od kojih su najznačajnije:

- Prihodi od naknada za usluge, kao što su usluge platnog prometa, usluge procene kreditne sposobnosti dužnika i sl;
- Dobici ili gubici na hartije od vrednosti koji izražavaju dobitke i gubitke na kupovini i prodaji hartija od vrednosti koje banka drži u svom portfoliju na trgovačkom računu;
- Troškovi zarada i naknada zaposlenih;
- Troškovi zakupa;

⁷ Bojović P., Živković A., Dželetović M., Bankarske finasije i računovodstvo, Čigoja štampa, Beograd, 2008., str. 356

- Drugi operativni rashodi;
- Bruto rezultat je razlika svih prihoda i svih rashoda. On je istovremeno i osnovica za obračun poreza iz dobitka.
- Bruto rezultat, umanjen za Troškove poreza iz dobitka naziva se Neto rezultat, koji može da bude dobitak ili gubitak. Iz neto dobitka banka isplaćuje dividende. Dividende nisu rashod banke. Kada ih banka isplati, one se knjiže na teret neraspoređenog dobitka i iskazuju se u izveštaju o promenama na kapitalu.

1. 4. Izveštaj o promenama na kapitalu

Ovaj izveštaj je pre svega namenjen vlasnicima kapitala. Izveštaj o promenama na kapitalu (druga metoda analize likvidnosti) pruža informacije o promenama na kapitalu pravnih lica tokom određenog obračunskog perioda i orijentisan je na otklanjanje navedenih slabosti analize likvidnosti na osnovu cash flow izveštaja. Cilj ovog izveštaja je da se na osnovu nastalih promena izvedu zaključci o obimu i vremenu upotrebe pojedinih sredstava i njihovom poreklu⁸.

U ovom izveštaju se jasno sagledavaju promene na kapitalu koje su nastale po osnovu poslovne aktivnosti banke i promene na kapitalu koje su nastale po osnovu ulaganja vlasnika ili isplate ostvarenog prinosa na kapital (dividendi) vlasnicima kapitala.

Promene na kapitalu koje su nastale po osnovu transakcija sa trećim licima obuhvataju⁹:

- Rezultat promena iz poslovanja sa trećim licima, tj. neto dobitak ili gubitak perioda;
- Sve stavke prihoda i rashoda, dobitka ili gubitka, koje se u skladu sa standardima finansijskog izveštavanja neposredno iskazuju u okviru kapitala (kao što je učinak revalorizacija ulaganja raspoloživih za prodaju ili učinak revalorizacije nekretnine i opreme).

⁸ Dimitrović Šaponja Lj., Petković Đ., Jakšić D., Računovodstvo, Ekonomski fakultet, Subotica, 2006.

⁹ Bojović P., Živković A., Dželetović M., Bankarske finansije i računovodstvo, Čigoja štampa, Beograd, 2008., str. 358

Promene po osnovu transakcija sa vlasnicima obuhvataju promene na kapitalu po osnovu transakcija sa vlasnicima, kao što su:

- Uplata vlasnika za otkup običnih i povlašćenih akcija;
- Sticanje i otuđenje sopstvenih akcija;
- Isplata dividendi vlasnicima;

Iznosi koji su iskazani na svakoj stavki kapitala na početku godine i iznosi svih promena na svakoj od ovih stavki u toku godine treba još i računski da budu usaglašeni sa iznosom svake pojedinačne stavke na kraju godine.

Važan podatak o promenama na kapitalu pružaju i podaci o vrsti i vrednosti akcija iz kojih se sastoji akcijski kapital.

1. 5. Izveštaj o promenama na finansijskom položaju

Finansijski položaj banke je pod uticajem ekonomskih resursa koje ona kontroliše, njene finansijske strukture, likvidnosti i solventnosti i sposobnosti da se prilagodi promenama u okruženju u kojem posluje. Informacije o finansijskom položaju banke sadržane su u bilansu stanja. No, pošto je bilans stanja statička informacija, on kao takav nije pogodan za procenu investicionih, finansijskih i poslovnih aktivnosti banke u izveštajnom periodu. Zbog toga se od banaka zahteva da pored informacija o finansijskom položaju koje su date u bilansu stanja pripremi i poseban finansijski izveštaj o promenama na finansijskom položaju. Ovaj izveštaj se najčešće javlja u svoja dva standardna oblika, poznatija kao izveštaj o ***promenama na finansijskom položaju*** i ***izveštaj o tokovima gotovine***.

Izveštaj o promenama na finansijskom položaju pruža informacije o promenama koje su nastale u periodu između dva bilansa stanja. Identifikovanje promena na pojedinačnim pozicijama bilansa stanja podstiče rukovodstvo da menja strukturu prinosa aktive i pasive ili da prilagođava visinu kamatnih stopa na kredite i depozite. Promene se izračunavaju kao razlika nominalnih vrednosti svake bilansne pozicije za tekući i prethodni period¹⁰.

¹⁰ Ibidem, str. 364

Izveštaj o tokovima gotovine je poseban finansijski izveštaj koji pokazuje na koji način banka stvara i koristi gotovinu i gotovinske ekvivalente. Istorijske informacije o sposobnosti banke da ostvari dovoljno gotovine za isplatu rashoda poslovanja, ulaganja u nove investicije i isplatu obaveza koje dospevaju u tekućem periodu često se koriste i kao pokazatelj iznosa, vremenskog okvira i izvesnosti budućih tokova gotovine. One su takođe korisne i za proveravanje tačnosti prethodnih procena budućih tokova gotovine, kao i za utvrđivanje povezanosti između profitabilnosti i neto toka gotovine, kao i uticaja promene cena. Informacije o tokovima gotovine omogućavaju i razvijanje modela za procenu sadašnje vrednosti budućih i tokova gotovine, odnosno neto imovine banke.

Izveštaj o tokovima gotovine treba da prikaže gotovinske tokove tokom određenog perioda, klasifikovane na poslovne, investicione i finansijske aktivnosti. Na taj način se stvara dokument struktuiran tako da odvojeno predstavi tri uporedna ciklusa aktivnosti u životu banke: redovno poslovanje, investicione aktivnosti ili ulaganja i aktivnosti finansiranja poslovanja¹¹.

Izveštavanje o novčanim tokovima je danas sastavni deo prakse redovnog finansijskog izveštavanja. Kao sastavni deo seta osnovnih finansijskih izveštaja, izveštaj o novčanim tokovima je predviđen međunarodnim računovodstvenim standardima (International Accounting Standards - IAS) i američkim računovodstvenim standardima (Generally Accepted Accounting Principles — GAAP). Propisivanje forme izveštavanja, metoda pripremanja izveštaja i načina klasifikovanja novčanih tokova po aktivnostima banke, odnosno njene strukture i sadržine, doprinelo je dostizanju visokog stepena ujednačenosti izveštavanja, može se slobodno reći širom sveta.

Izveštavanje o novčanim tokovima omogućava sagledavanje performansi banke iz potpuno drugačije perspektive u odnosu na bilans stanja i bilans uspeha. Izveštaj o novčanim tokovima, kao najširi koncept izveštavanja o tokovima sredstava, pružajući prilično detaljne informacije o prilivima i odlivima unutar poslovnih, finansijskih i aktivnosti finansiranja, otvara mogućnost korisnicima informacija da dublje proniknu u jake i slabe strane banke. Na ovaj način izveštavanje o novčanim tokovima je u funkciji ocene izloženosti banke finansijskim rizicima, a produbljenija analiza čini mogućim njegovo stavljanje i u funkciju

¹¹ Ibidem, str. 373

otkrivanja ranih upozoravajućih signala o finansijskom položaju banke. Posebna vrednost izveštavanja o novčanim tokovima proističe iz činjenice da se radi o izveštaju koji može da otkrije efekte nekih računovodstvenih politika i, posledično, kvalitet računovodstvenog dobitka iz bilansa uspeha, što ga čini atraktivnim za detektovanje mogućeg prisustva kreativne računovodstvene prakse koju prati izuzetno visok rizik¹².

2. Strategija upravljanja aktivom i pasivom banke

Da bi banke bile uspešne na tržištu i ostvarile profit svojim poslovanjem, moraju na strateški način da upravljaju pozicijama aktive i pasive, jer od umešnog i efikasnog upravljanja aktivom i pasivom banke zavisi mogućnost daljeg razvoja banke, povećanje aktive i pasive,

¹² Računovodstvo i poslovne finansije u savremenim uslovima poslovanja – stanje i perspektive, Cash flow analiza kao instrument otkrivanja poslovno – finansijskih rizika, Dejan Malinić, , XXXVI Simpozijum, Zlatibor, 2005., str. 47

likvidnost, solventnost i profitabilnost banke. Pravilno upravljanje aktivom i pasivom banke podrazumeva dnevno vođenje računa o izvorima banke i plasmanima, ročnoj i valutnoj strukturi izvora banke i plasmana, odnosno strukturi prikupljenih depozita i odobrenih kredita.

Ročna struktura aktive i pasive bilansa stanja banke pokazuje koliko su usklađena dospelja potraživanja i dospele obaveze. Neadekvatna ročna struktura može da poveća profitabilnost banke, ali sa povećanim rizikom ostvarivanja gubitka banke. Pri tome treba izvršiti procenu likvidnosti banke kroz analizu aktive i pasive bilansa stanja banke i njihovog grupisanja po ročnoj strukturi.

Grupisanje sredstava i obaveza po ročnoj strukturi banke najčešće vrše na sledeći način: period do 30 dana, period od 30 do 90 dana, od 90 do 365 dana, period od 1 do 5 godina. Analiza ročne strukture aktive i pasive se primenjuje u slučajevima kada plasiramo sredstva u vidu kredita do godinu dana, preko godinu dana (procena da li odobriti kredit), odnosno kod procene otplate kredita (procena da li će se moći otplatiti kredit).

Od posebne važnosti za svaku banku je održavanje bilansne ravnoteže, kako kratkoročne ravnoteže, tako i dugoročne. Kratkoročna bilansna ravnoteža predstavlja odnos između novčanih sredstava i kratkoročnih plasmana u aktivu koji treba da su veći ili jednaki od kratkoročnih izvora sredstava u pasivi bilansa stanja banke. Dugoročna finansijska ravnoteža predstavlja odnos između dugoročnih plasmana u aktivu koji treba da su manji ili jednaki od dugoročnih izvora sredstava u pasivi bilansa stanja banke.

Bilansna ravnoteža poslovne banke se može održati u uslovima kada su kratkoročni plasmani sa novčanim sredstvima veći od kratkoročnih izvora sredstava, pod uslovom da dugoročni plasmani nisu veći od dugoročnih izvora sredstava.

Kratkoročna bilansna neravnoteža banke izaziva nelikvidnost u uslovima kada su kratkoročni plasmani i novčana sredstva manji od kratkoročnih izvora sredstava, jer to znači da se deo dugoročnih plasmana finansira iz kratkoročnih izvora sredstava. Narušenu bilansnu ravnotežu je moguće ponovo uspostaviti, ukoliko povećamo dugoročne izvore sredstava za iznos u kojem su dugoročni plasmani pokriveni kratkoročnim izvorima sredstava.

Dugoročna bilansna neravnoteža banke nastaje i kada su dugoročni plasmani veći od dugoročnih izvora sredstava, uz nastali poremećaj u strukturi dugoročnih izvora sredstava. Standardan primer takve bilansne neravnoteže postoji i kada su trajna ulaganja (ulaganja u osnovna sredstva, akcionarski kapital preduzeća ili druge banke) veća od iznosa kapitala banke.

2.1 Strategije upravljanja likvidnošću banaka

Da bi bila likvidna, odnosno mogla da blagovremeno izmiruje sve svoje obaveze, svaka finansijska institucija mora ročno uskladiti svoja sredstva sa izvorima sredstava. To znači da trenutno raspoloživa likvidna sredstva moraju da budu dovoljna da bi se izmirile sve dospele obaveze.

Kako bi banka imala zadovoljavajući nivo likvidnosti, tj. usaglašenost između dospelih obaveza sa jedne strane i likvidnih sredstava i dospelih potraživanja sa druge, banka mora da ima usaglašenu ročnu strukturu sredstava i obaveza na duži vremenski period. To znači da u toku vremena obaveze i potraživanja treba ravnomerno da dospevaju.

Dospele obaveze predstavljaju sve odlive odnosno plaćanja koja sama banka ili klijent koji ima račun u banci vrši prema nekom spoljnom subjeku. Transakcije koje se vrše unutar banke, tj. klijenta koji drže sredstva u istoj banci ne predstavljaju realan odliv, pa samim tim ni pritisak na likvidnost. Najčešći i po obimu najveći odlivi koje banka može da ima su podizanje depozita koje građani drže u banci i plaćanja koja pravna lica, klijenti banke, vrše prema svojim poslovnim partnerima van banke.

Sve svoje dospele obaveze i odlive banka vrši iz likvidnih sredstava, a to su pre svega efektivni i žiralni novac, kao i potraživanja koja se trenutno mogu prodati tj. unovčiti. Efektiva je papirni novac koji banka drži u blagajni, trezoru ili bankomatu, dok žiralni novac predstavljaju sredstva koja banka ima na računu kod druge finansijske institucije. Žiralni novac u domaćoj valuti drži se na računu kod Centralne banke, dok se žiralni novac u stranoj valuti drži na računu korespondentske banke u inostranstvu, najčešće u zemlji o čijoj se valuti radi.

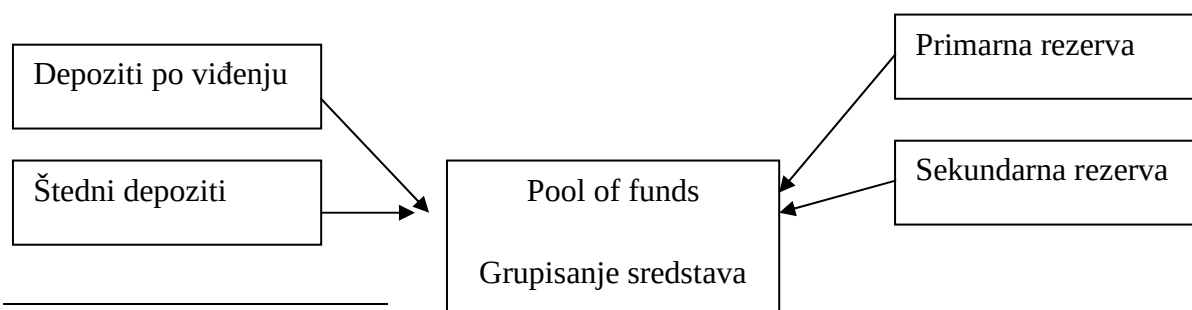
Nedostatak likvidnosti efektivnog novca je samo privremeni problem uzrokovan neadekvatnim usklađivanjem zaliha efektivnog novca sa njihovim potrebama. Otklanja se veoma jednostavno, razmenom žiralnog za efektivni novac kod Centralne banke ili neke druge poslovne banke. Mnogo ozbiljniji problem je nedostatak žiralnog novca tj. neadekvatna ročna usklađenost aktive i pasive, pa samim tim i priliva i odliva.

Pored novca, likvidnim sredstvima se mogu smatrati i hartije od vrednosti koje su likvidne, tj. u svakom trenutku konvertibilne u novac. Za najlikvidnije hartije od vrednosti se smatraju obveznice, blagajnički zapisi i ostale dužničke hartije države, Centralne banke ili finansijske institucije visokog rejtinga. U razvijenim tržišnim i stabilnim ekonomijama za likvidne hartije mogu se smatrati i vlasničke hartije od vrednosti tj. akcije preduzeća koje se kotiraju na berzi. Hartije od vrednosti su likvidne u onom iznosu u kojem su naplative tj. konvertibilne za novac, a njihova vrednost je onolika kolika je trenutna vrednost na tržištu.¹³

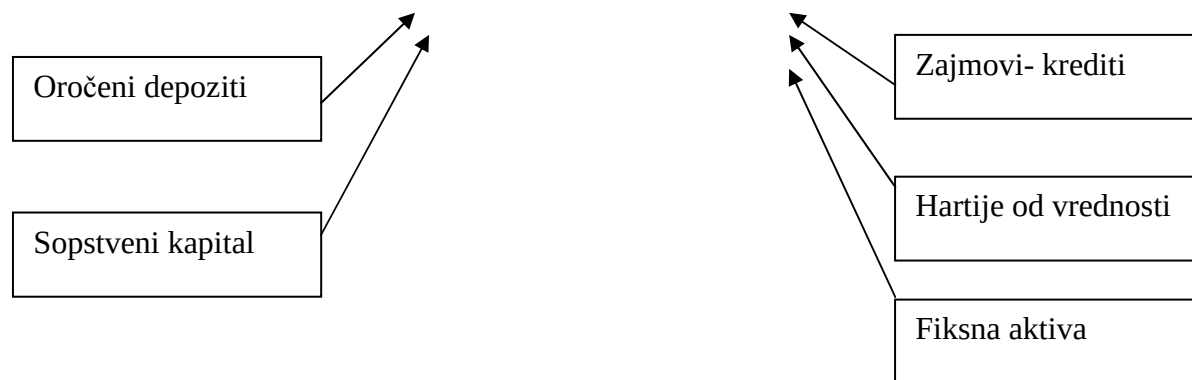
S obzirom da se banka kao kreditno-depozitna institucija bavi pozajmljivanjem i plasiranjem sredstava, potraživanja od klijenata po datim kreditima predstavljaju najveću stavku u celukpnoj aktivi banke, dok su depoziti klijenata najveća stavka u pasivi banke.

2.2. Modeli pravljanje aktivom banke

Prema modelu pool of funds, alokaciju i plasiranje sredstava treba izvršiti u: 1) primarne rezerve, 2) sekundarne rezerve, 3) kredite, 4) hartije od vrednosti, 5) fiksnu aktivu (osnovna sredstva) banke.

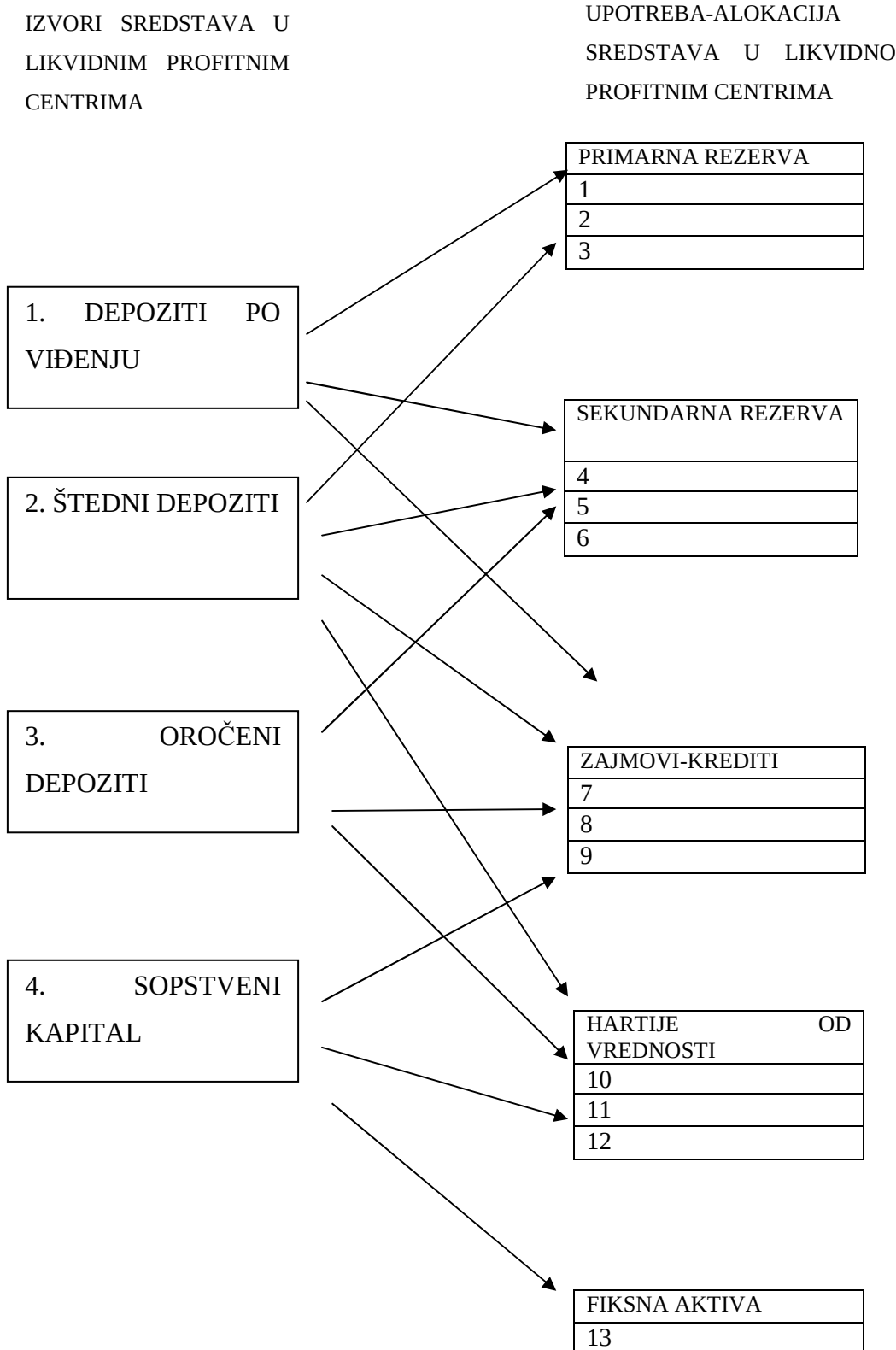
¹³ Controller of the Currency Administrator of National Banks „Liquidity”, 2012

Slika br.1 Grupisanje sredstava (pool of funds) kao model upravljanja aktivom banke¹⁴

Model upravljanja aktivom banke putem alokacije aktive (konverzije sredstava), stavlja naglasak na opštu likvidnost aktive banke, a u drugi plan se stavljaju likvidni zahtevi klijenata banke koji se odnose na: depozite po viđenju, štedne depozite, oročene depozite i kapital banke. Model alokacije aktive zanemaruje princip profitabilnosti banke. Prema modelu alokacije aktive za razliku od grupisanja sredstava nužno je iznos likvidnih potreba povezati sa izvorima iz kojih potiču sredstva, gde se svaki izvor sredstava u banci posmatra pojedinačno i povezuje se sa određenim plasmanima banke. Bančini izvori sredstava dobijaju tretman profitnih centara i putem profitnih centara banke ostvaruju efikasniju alokaciju sredstava (efikasnije ulaganje), manje vezivanje sredstava u obliku primarne i sekundarne likvidnosne rezerve i veću profitabilnost. Radi efikasne primene modela alokacije sredstava, menadžment tim banke formira nekoliko likvidno-profitnih centara u okviru postojeće banke, preko kojih vrši alokaciju sredstava. Menadžment banke treba realno da definiše politiku alokacije sredstava u svakom likvidno-profitnom centru. Ukoliko izvori sredstava potiču na primer od depozita po viđenju, menadžment banke će njihov najveći deo alocirati u primarnu rezervu likvidnosti, manji deo u sekundarnu rezervu likvidnosti (kratkoročne državne obveznice), a neznatan deo u kreditne plasmane, jer je visok procenat obavezne rezerve po osnovu depozita po viđenju, kao i velika transformacija izvora sredstava (30-50 puta) u toku poslovne godine.

¹⁴ Vunjak N., Kovačević Lj., Bankarstvo "Proleter" a.d. Bečej, Subotica, 2006. str.315.

Slika br.2 Alokacija sredstava (asset allocation) kao model upravljanja aktivom banke¹⁵¹⁵Vunjak N., Kovačević Lj., Bankarstvo "Proleter" a.d. Bečej, Subotica, 2006. str. 317

Model linearnog programiranja polazi od dokazanih naučnih principa pri upravljanju aktivom banke. Primenom savremene informatičke tehnologije, u ovaj model se uključuje veći obim relevantnih faktora za efikasno upravljanje aktivom banke. Model zahteva: definisanje ciljeva, identifikaciju različitih elemenata koji jesu ili nisu pod kontrolom menadžmenta, određivanje odnosa između različitih elemenata i identifikaciju ograničenja nametnutih menadžmentu.

Model linearnog programiranja pokušava da odgovori na tri pitanja:¹⁶

- šta je problem?
- koje su moguće alternative rešenja problema?
- koje je alternativno rešenje najbolje?

Primena modela linearnog programiranja podrazumeva dobro poznavanje bankarskog poslovanja od strane menadžmenta banke i primenu simpleks metoda. Ovaj model pokušava da prepozna problem odlučivanja i odabere najbolju alternativu za likvidnost i profitabilnost banke. Iskustva iz prakse pokazuju, da je u „malim” bankama model linearnog programiranja teže primeniti zbog nedovoljne stručnosti menadžmenta, neodgovarajuće informatičke podrške i suvišnih troškova.

¹⁶ Vindžanović D., Strategija upravljanja aktivom i pasivom banke , Časopis „Škola biznisa“ br 3. Novi Sad 2008 str. 103

2.3. Modeli upravljanja pasivom banke

Pasiva banke predstavlja finansijsku osnovu preko koje se vrši realizacija posredničke funkcije banke između finansijski suficitnih i deficitnih transaktora. Pasiva bilansa stanja banke struktuirana je od depozitnih i nedepozitnih izvora, a u širem smislu reči pasiva banke obuhvata i kapital (finansijski potencijal banke). Struktura pasive banke zavisi i od njene veličine. Najčešće, „veće“ banke imaju bolju strukturu depozitnih izvora i bolji odnos između depozitnih i nedepozitnih izvora nego što je to slučaj kod „manjih“ banaka.

Analiza strukture pasive banaka ukazuje da depoziti zauzimaju dominantno mesto u izvorima sredstava banke. Depozitni izvori obuhvataju: 1) transakcione (tekuće) račune, 2) depozitne račune, 3) štedne račune. „Depozitni“ izvori se mogu podeliti na: 1) bazične depozite (core deposits) 2) pribavljene depozite (purchased deposits). Bazični depoziti su depoziti klijenata banke: privrede, stanovništva, institucija i dr. Oročeni depoziti banke se smatraju dugoročnim i stabilnim izvorima sredstava banke. Pribavljeni depoziti su rezultat finansijskih aktivnosti banaka na finansijskom tržištu i banke dolaze do njih nuđenjem visokih, konkurentnih kamatnih stopa i najčešće su u funkciji rezerve likvidnosti banke. Pribavljeni depoziti brže reaguju na promenu rizika i promenu kamatnih stopa u banci.

Prema ročnosti depoziti se dele na: 1) kratkoročne 2) dugoročne depozite. Kratkoročni depoziti se u praksi banaka pojavljuju u obliku: 1) salda na transakcionim (tekućim) računima, depozita po videnju (avista), 3) oročenih depozita do jedne godine, 4) štednih računa. Dugoročni depoziti su rezultat težaurisanja suficitnih novčanih sredstava od klijenata banke na vremenski period duži od godinu dana. Na osnovu dugoročnih depozita banka vrši plasiranje sredstava i odobrava kredite svojim klijentima, jer banke polaze od stava, da svi depozitari neće povući u istom trenutku svoja sredstva.

„Nedepozitni izvori banaka mogu biti: 1) kreditnog karaktera 2) investicionog karaktera“. Kreditni nedepozitni izvori nastaju kada banke uzimaju kredite za sebe od strane drugih poslovnih banaka i centralne banke. Investicioni nedepozitni izvori banke su rezultat emisije sopstvenih hartija od vrednosti, a u bankarskoj praksi se najčešće emituju kratkoročne hartije

od vrednosti u obliku depozitnih certifikata i blagajničkih zapisa. Kapital banke predstavlja specifičan oblik nedepozitnih izvora sredstava banke i preko njega banke iskazuju svoju finansijsku sposobnost da podnose rizike, sigurnost i profitabilnost investicionog ulaganja u akcije i druge hartije od vrednosti.

»Proces upravljanja pasivom banke može se posmatrati sa teorijskog i funkcionalnog stanovišta". Teorijski pristup upravljanja pasivom banke polazi od stava da je banka aktivan učesnik u strukturiranju svojih izvora sredstava, da banka nije pasivan akceptant svojih obaveza. Funkcionalni pristup upravljanja pasivom banke polazi od stava da menadžment banke dinamički i fleksibilno prilagođava izvore svojih sredstava prema tražnji za kreditima, uz minimiziranje rizika i troškova u banci. Funkcionalni pristup ima prednosti nad teorijskim pristupom upravljanja pasivom banke. „Na osnovu funkcionalnog pristupa moguće je definisati dva modela upravljanja pasivom banke: prvi, se odnosi na grupisanje sredstava, a drugi model se odnosi na povećanje profitabilnosti plasmana banke“¹⁷. Model „grupisanja sredstava“ banke stavlja naglasak na kontinualno održavanje likvidnosti banke. Model „povećanja profitabilnih plasmana " polazi od povećanog kreiranja sopstvenih obaveza, kako bi se stvorio odgovarajući obim izvora za odobravanje kredita klijentima banke i investiranje u hartije od vrednosti. Kod ovog modela svaki izvor sredstava se posmatra pojedinačno, jer svaki od njih ima svoje specifične karakteristike i posebno je tretiran u likvidno-profitnom centru banke. ' »

Prema modelu „povećanja profitabilnih plasmana" opredeljenje menadžmenta banke je da se veći iznos sredstava usmerava ka plasmanima u kreditni i investicioni portfolio banke, s obzirom na to da je neophodno samo manji iznos sredstava rezervisati za očuvanje likvidnosti, što rezultira povećanjem profitabilnosti banke.

¹⁷ Vunjak N., Kovačević Lj., Bankarstvo "Proleter" a.d. Bečej, Subotica, 2006. str. 319

2.4. ALM koncept upravljanja aktivom i pasivom banke

Aktivu i pasivu banke treba posmatrati integralno, jer između njih postoji čvrsta uzročno-posledična veza i ovim pozicijama treba simultano upravljati. Promene u bankarstvu razvijenih zemalja sa kraja XX veka dovele su do razvijanja novog pristupa upravljanja aktivom i pasivom banke koji se naziva ALM koncept (Asset and Liability Management). U osnovi ALM koncepta se nalazi kratkoročno upravljanje ukupnom strukturom aktive i pasive banke. Procesom deregulacije finansijskog sektora, bankarstvo se izlaže „oštroj“ konkurenciji po svim bilansnim pozicijama. Da bi se uspešno odbranile od izazova nove konkurencije i zaštitile od tržišnih rizika, banke su se opredelile za integrisani pristup upravljanja celokupnom bilansnom i vanbilansnom strukturom. ALM predstavlja strategiju upravljanja bilansnom i vanbilansnom strukturom banke koja treba da obezbedi zadovoljavajuću profitabilnost, efikasno upravljanje aktivom i pasivom i kontrolu upravljanja sa rizicima banke. Savremeni ALM koncept posebno naglašava profitabilnost banke, uz kontrolu rizika i adekvatnost kapitala i podrazumeva centralizovano upravljanje sa svim delovima aktive i pasive banke.

Primenom ALM koncepta u praksi, menadžment banke je u obavezi da svakodnevno kontroliše promene u strukturi aktive i pasive i da limitira rizike kojim je banka izložena. Osnovni zadatak ALM koncepta jeste da uspostavi korelaciju između rizika i profitabilnosti pojedinih bankarskih poslova. Na ovaj način se sprečavaju visoki rizici, koji mogu biti uzrok gubitaka u banci. Koncept ALM je doživeo svoju punu primenu i dinamičan razvoj u svetu, a primenjen je i u većem broju banaka u Srbiji preko formiranog Odbora za upravljanje aktivom i pasivom, koji vrši integralno upravljanje ovim pozicijama na temelju koncepta ALM.

Kod velikih banaka, ALM koncept se sprovodi preko ALCO komiteta (Komiteta za aktivu i pasivu banke - Asset and Liability Committee), koji je odgovoran za implementaciju upravljanja aktivom i pasivom. Pri tome, tehnička jedinica priprema sve analize koje su neophodne za donošenje odluka i vodi poslove vezane za korišćenje ALM modela.

Glavni cilj Odbora za upravljanje aktivom i pasivom je da planira i kontroliše finansijske tokove, da uspostavi takvu strukturu bilansa banke i kretanje njegovog ukupnog iznosa na

takav način koji će omogućiti postizanje ciljne profitne stope banke. On to može obezbediti samo kroz adekvatno upravljanje likvidnošću, kapitalom banke i upravljanjem rizikom. U skladu sa utvrđenim procedurama ALCO komitet će da ustanovi nivo kamatnih stopa i sve ostale uslove koji se odnose na stavke aktive i pasive, da donosi odluke u pogledu roka dospeća i da utvrđuje cene kod pojedinih stavki.

Pri upravljanju aktivom i pasivom ALCO komitet uzima u razmatranje seriju pitanja kao što su: kamatne stope i prinosi, obim zajmova i investicionog portfelja, rokove dospeća zajmova, oročenih depozita i plasmana, devizne kurseve, stope inflacije i druge makroekonomske parametre.

ALCO komitet treba da teži postizanju prihvatljivog nivoa izloženosti banke finansijskom riziku, uz istovremeno nastojanje da postigne finansijske ciljeve banke. Bankarska praksa pokazuje da se ALCO komitet sastaje dnevno, nedeljno ili mesečno. Dnevni red ALCO komiteta uključuje sledeća pitanja: upravljanje bilansom stanja i uspeha banke i smernice za sprovođenje tekuće poslovne politike banke u skladu sa njenom strategijom u vezi sa kamatnim i likvidnosnim rizikom kod portfelja banke.

Što je veća geografska rasprostranjenost banke, moguće je primeniti ALM koncept sa pravom upravljanja na nivou regionalnih centara. Obaveza ALCO komiteta je da najmanje jednom nedeljno izvodi ocenu tekućih pozicija banke, kao i da vrši procenu budućih kretanja tržišta u kojima banka posluje.

2.4.1. Odbor za upravljanje aktivom i pasivom u banci

Funkcija upravljanja aktivnom i pasivom u velikim bankama, poverena je Odboru za upravljanje aktivom i pasivom (Asset - Liability Committee - ALCO). ALCO kreira ALM modele, vrši analize rizika koje predstavljaju podlogu za donošenje odluka od strane menadžmenta banke, nadgleda finansijske tokove sa ciljem uspostavljanja poželjne strukture bilansa banke. ALCO treba da obezbedi odgovarajući nivo izloženosti banke riziku, kako bi se postavljeni finansijski ciljevi mogli ostvariti.¹⁸

Osnivanje Odbora za upravljanje aktivom i pasivom je danas neophodnost bez koje banke i druge finansijske institucije bi teško mogle da opstanu na izrazito konkurentnom, labilnom i prilično deregulisanom tržištu. Na sastancima Odbora, analiziraju se mogući budući događaji, verovatnoća njihovog nastanka i posledice na promene kamatnih stopa, kretanje likvidnosti na tržištu, izloženost riziku deviznog kursa i adekvatnost kapitala. U skladu sa tim očekivanjima donose se odluke o strukturi aktive i obaveza banke.

Menadžment finansijske aktive i obaveza banke obično prati određeni unapred defmisani proces identifikacije i kvantifikovanja rizika - procena kretanja kamatnih stopa, deviznih kurseva, projekcija budućeg prihoda i testiranje strategija kako bi se izabrala ona koja najviše odgovara banci. To je ALM proces.

Proces upravljanja aktivom i pasivom (ALM proces) se bazira na tri stuba:¹⁹

1. ALM informacioni sistemi
 - a) Menadžment informacioni sistemi
 - b) Dostupnost, pravovremenost i adekvatnost informacija
2. ALM organizacija
 - a) Organizaciona struktura i odgovornosti
 - b) Nivo uključenosti top menadžmenta

¹⁸ Popović S., Menadžment aktive i pasive banaka, Beograd 2010 str. 155

¹⁹ Guidelines for Asset-Liability Management (ALM) System In Non-Banking Financial Companies, The Indian Micro Finance Information Hub, <http://www.rmicrofinance-mi-trabharathi.com>

3. ALCO proces

- a) Parametri rizika
- b) Identifikacija rizika
- c) Merenje rizika
- d) Upravljanje rizikom
- e) Politika upravljanja rizikom i limiti rizika (nivoi tolerancije)

2.4.2. ALM organizacija

Uspeh funkcije upravljanja aktivom i pasivom zavisi i od načina na koji je ona organizovana u banci. Kritičan deo tog procesa jeste organizacija Odbora za upravljanje aktivom i pasivom - ALCO, koji je odgovoran za formulisanje ALM strategije. Značaj Odbora za normalno funkcionisanje banke u uslovima sve intenzivnije konkurencije raste. Ranije je ALCO imao ograničeni obim poslova, kao i mali broj članova. Pored predstavnika odeljenja za investicije i trezora, uključuje i predstavnike različitih poslovnih jedinica i geografskih regiona. Primer sastava članova ALCO bi mogao biti sledeći:²⁰

- Izvršni direktor (Chief executive officer)
- Predsednik banke Finansijski direktor (Chief financial officer)
- Direktor za investicije (Chief investment officer)
- Direktor odeljenja za kredite (Chief lending officer)
- Direktor operativnog sektora (chief operations officer)
- Direktor za marketing Glavni ekonomista Direktori poslovnih divizija Direktori geografskih divizija Direktor odeljenja za trgovanje i derivate
- Predstavnik trezora

²⁰ Srinivasulu Sam, "Aset/Liability Management", Euromoney Institutional Investor PLC, London, Deo VI, str. 5.

Struktura ALCO zavisiće od delokruga i obima poslova banke. Ukoliko banka ima značajan obim poslova u inostranstvu, tada će u Odboru biti više predstavnika različitih geografskih regiona. Ukoliko je ona organizovana duž poslovnih jedinica, one će imati više predstavnika u Odboru. Ranije je ALCO bio komitet na srednjem hijerarhijskom nivou, ali sada se pomera ka nivou top menadžmenta. Obično je finansijski direktor ili direktor odeljenja za investicije bio predsednik Odbora, ali je sada uobičajeno da to bude predsednik banke ili izvršni direktor. Pored toga i zadaci Odbora su postali raznovrsniji. ALCO je odgovoran za formulisanje politike upravljanja aktivom i pasivom, organizaciju pododbora za upravljanje aktivom i pasivom i nadgledanje izvršavanja ALM funkcije.

Odgovornosti Borda direktora i višeg menadžmenta, kada je u pitanju upravljanje rizicima su sledeće:²¹

- Jasno razumevanje svih vrsta rizika sa kojima se banka suočava u obavljanju svojih aktivnosti, kao i permanentna informisanost o rizicima, s obzirom da se finansijska tržišta, tehnike upravljanja rizicima i aktivnosti banke stalno razvijaju.
- Menadžment banke treba da kontinuirano prati kretanje najznačajnijih rizika, da koristi odgovarajuće sisteme izveštavanja i čuva podatke o istorijskim kretanjima faktora rizika.
- Bord odobrava politike limitiranja rizika uključenog u različite poslove i proizvode banke.
- Bord periodično razmatra i odobrava limite izloženosti riziku kako bi se oni prilagodili promenama tržišnih uslova, strategiji banke ili novim proizvodima.
- Top menadžment vodi računa o tome da banka ima odgovarajuće me- nadžere nižih nivoa kao i personal sa odgovarajućim znanjem, isku- stvom i kompetencijama koje odgovaraju prirodi i potrebama posla banke, kao i da zaposleni imaju integritet i odgovarajuće etičke vrednosti.
- Menadžeri svih nivoa vrše superviziju svakodnevnih aktivnosti zaposlenih, uključujući i odgovarajući nadzor direktora poslovnih linija i viših rukovodioca.

²¹ Popović S., Menadžment aktive i pasive banaka , Beograd 2010 str. 158

- Menadžment banke treba da bude u stanju da brzo reaguje na rizike koji se mogu javiti zbog promena na tržištu na kojem banka operiše, odnosno zbog promena u konkurentnom okruženju.
- Pre ulaska u nove aktivnosti ili uvođenja novih proizvoda, menadžment treba da razmotri sve rizike povezane sa njima i obezbedi potrebnu infrastrukturu i intemu kontrolu za upravljanje tim rizicima.

Sastanci Odbora organizuju se zavisno od veličine banke, kompleksnosti i stabilnosti njenog bilansa. Oni mogu biti nedeljni, mesečni ili kvartalni. Ako banka ima stabilan proizvodni miks, nije veliki diler derivatima i nema veliki portfolio trgovanja, tada se sastanci Odbora ne moraju održavati vrlo često. U suprotnom, dakle kod banke sa velikom portfoliom trgovanja, koja je veliki diler na tržištu derivata, potrebno je da se sastanci Odbora održavaju svakodnevno.

2.4.3. Funkcija Odbora za upravljanje aktivom i pasivom

Osnovni cilj banke jeste maksimizacija profita. Bez stabilnih i rastućih profita, banka ne može da obezbedi adekvatan nivo rasta i razvoja kao ni ostvarenje ostalih ciljeva. Ovde može nastati problem uskladjivanja kratkoročnih ciljeva maksimiranja profitabilnosti i dugoročnih ciljeva vezanih za miks profitabilnosti, likvidnosti, izloženosti rizicima i slično. Zbog toga u formulisanju kratkoročnih ciljeva mora se voditi računa o dugoročnoj perspektivi banke. U vezi sa tim ALCO treba da:²²

- Obezbedi potreban nivo likvidnosti banke
- Upravlja kamatnim rizicima i drži ih u okviru određenih parametara
- Održava i jača kapitalnu poziciju banke
- Maksimira prinos banke uz odgovarajući - prihvatljiv nivo rizika (Risk adjusted returns 1 prinos korigovan faktorom rizika) u dugom roku.

²² Popović S., Menadžment aktive i pasive banaka, Beograd 2010 str. 160

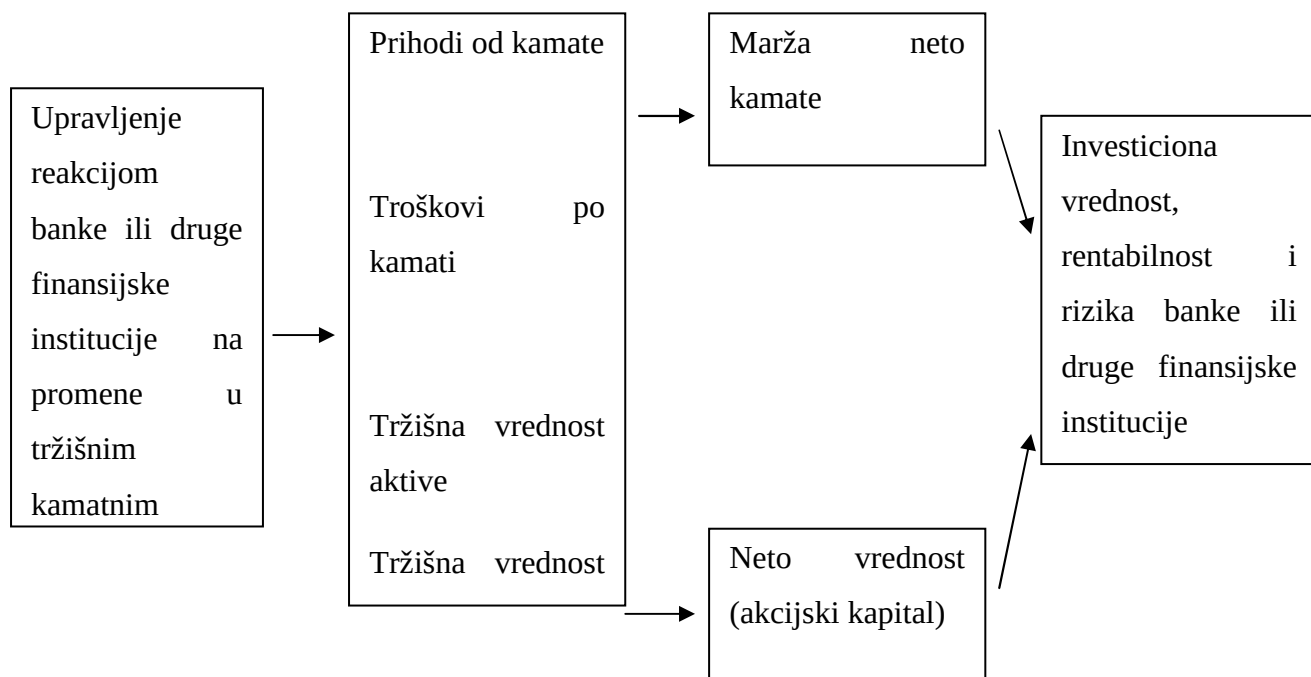
Naravno, pored ovih rizika, banka vodi računa i o drugim vrstama rizika, kao što su kreditni i operativni rizik. Ona ne sme da se previše fokusira na svoje ciljeve, a pri tome zanemari određenu vrstu rizika. Na primer, u procesu maksimizacije profita, likvidnost banke može da bude u drugom planu, što je velika opasnost za banku. Dok ona može neko vreme da preživi bez profita, bez likvidnosti to nije moguće. U vezi sa tim je zadatak Odbora za upravljanje aktivom, i pasivom da analizira trade-off između različitih rizika i ciljeva banke i predlaže najadekvatniju strategiju.

Menadžment banke razmatra uticaj simuliranih promena kamatne stope na neto kamatni prihod i kapital. Analiziraju se najbolji, najgori i najverovatniji scenario. Ovakva analiza se vrši kvartalno. Simulacija se može koristiti da bi se proučilo kako bi različite strategije upravljanja aktivom i pasivom, na primer, upotreba različitih finansijskih derivata, uticale na smanjenje kamatnog rizika. Ovi poslovi su povereni Odboru za upravljanje aktivom i pasivom. Odbor je odgovoran za usmeravanje, koordinaciju i monitoring pribavljanja, alokacije i upotrebe sredstava banke, na način koji će maksimirati njen profit uz prihvatljiv nivo rizika i uz poštovanje definisanih finansijskih standarda i postavljenih ciljeva. Odbor vrši periodičnu reviziju projektovanih kamatnih i operativnih prihoda i rashoda, konkurentske pozicije banke, ekonomskih uslova i aktivnosti regulative kao podlogu za donošenje odluka. Rezultat tog procesa jesu i smernice za rad različitih sektora banke.

2.4. 4. Politika upravljanja aktivom i pasivom

U banci se donose brojne odluke o strukturi izvora sredstava i njihovom plasmanu. Sve te odluke moraju biti usklađene, kao preduslov za ostvarenje ciljeva banke: maksimiziranje profita uz maksimalno zadovoljenje želja klijenata bez koga nema ni njega. Integrisani način upravljanja aktivom i pasivom i akcijskim kapitalom je bitna suština koncepta upravljanja aktivom i pasivom u bankama. Savremena banka ostvaruje profite ne samo po osnovu zajmova i investicija, već i pružanjem različitih finansijskih usluga (kredit, obavljanje plaćanja, štednja, finansijske savetodavne usluge i si.). Isto tako, ona danas upravlja - ne samo aktivom - već i pasivom. Tako, na primer, potrebna sredstva za odobravanje dodatnih većih zajmova može da pribavi nudenjem povoljnih uslova (veća kamata) od konkurenta.

Smatra se da je kamatni rizik glavni razlog za široku primenu tokom 1960-ih i 1970-ih godina koncepta upravljanja aktivom i pasivom u bankama. Na slici 3. je prikazana tehnika upravljanja aktivom i pasivom i hedžing (zaštita) u odnosu na kamatni rizik i kreditni rizik.

Slika br.3 Tehnika upravljanja aktivom i pasivom i hedžing u odnosu na rizik kamatne stope i kreditni rizik²³

- Rukovodstvo treba da često kontroliše iznose, strukturu i prihode i rashode po osnovu aktive i pasive kako bi banka ostvarila predviđene ciljeve.
- Rukovodstvo treba da uskladi kontrolu aktive sa kontrolom pasive kako ne bi došlo do raskoraka u upravljanju aktivom i pasivom banke. Efikasna koordinacija u upravljanju aktivom i pasivom pod- stiče čvrstu povezanost između prihoda i rashoda i kontrole izloženosti riziku.
- Prihodi i rashodi se javljaju na strani aktive i pasive bilansa stanja banke. Neophodne su stoga takve strategije upravljanja koje maksimalno povećavaju prihode a troškove svode na razumnu meru (na optimalni nivo, preterano sniženje troškova može da dovede do tzv. „troškovnog slepila“).

²³ Rose, P.S. i Hudgins, S.C., Bankarski menadžment i finansijske usluge, Data Status, Beograd, 2005, str.198

- Prihodi od upravljanja pasivom bilansa stanja banke mogu da utiču u istoj meri na ostvarenje njenih profitnih ciljeva (rentabilnosti) kao i prihodi po osnovu upravljanja zajmovima i ostalom aktivom. Smisao koncepta upravljanja aktivom i pasivom je u integralnom upravljanju prihodima i troškovima - profitom banke. Optimalna struktura aktive i pasive proizvodi optimalne prihode i troškove, tj. optimalni profit banke. Strategije upravljanja pasivom treba da su stoga povezane sa strategijama upravljanja aktivom u bankama.

Važna komponenta ALM funkcije jeste razvoj odgovarajuće politike upravljanja aktivom i pasivom. Ona predstavlja filozofiju i stav rukovodstva banke i definiše okvire za donošenje odluka iz ove oblasti. Politikom se definiše redosled koraka u procesu odlučivanja - odluka sledi nakon postupka identifikacije, merenja i analize izloženosti zarada i kapitala banke promenama kamatne stope. ALM politikom se definišu:

- Cilj i zadaci procesa upravljanja aktivom i pasivom;
- Proces odlučivanja - struktura, poslovi, odgovornosti Odbora;
- Prihvatljiv nivo kamatnog rizika i način na koji će se rizik meriti;
- Autorizacija za vanbilansne transakcije, kao i parametri rizika kod ovih transakcija;
- Delegacija autoriteta i odgovornosti;
- Dozvoljena odstupanja i povezane procedure;
- Procedure monitoringa, interne kontrole i izveštavanja.

Jedan od najznačajnijih delova ALM politike jeste definisanje lirnita kamatnog rizika. Oni se postavljaju u smislu maksimalno prihvatljivog nivoa uticaja promene kamate na neto kamatni prihod i tržišnu vrednost banke. Limiti se definišu obično za period od 12 meseci - kao procentualna promena projektovanog neto kamatnog prihoda odnosno tržišne vrednosti. Kontrola kamatnog rizika podrazumeva jasno razumevanje prirode i izvora tog rizika, zato nije dovoljno postaviti ove limite samo kao maksimalno prihvatljiv iznos pozitivnog ili negativnog gepa.

Politikom upravljanja aktivom i pasivom definiše se postavljanje ALCO sistema u banci. Ono prati ALCO proces i koristi se za upravljanje tim procesom. Postavljanje ALCO sistema ima 9 koraka:²⁴

1. Definisanje modela - Utvrđuju se sve stavke izveštaja. Identifikuju se sve komponente aktive i obaveza banke koje su kamatno osetljive. Pored toga, u ovoj fazi se odlučuje na koji način će se pojedine stavke uključiti, na primer, da li će se u izveštaju pojaviti samo jedna stavka - Stedni račun ili će se svaka vrsta štednih računa posebno prikazati. Obično se, u početku razvoja ALM sistema u banci preporučuje viši nivo agregacije podataka, a kasnije se može ići na detalje. Za sve stavke koje su u ovoj fazi definisane, moraju se prikupiti i analizirati podaci.
2. Definisanje izveštaja - U ovoj fazi definiše se autput sistema: izveštaj o likvidnosti, izveštaj o izloženosti kamatnom riziku, bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o novčanim tokovima. Obično se poslednja tri izveštaja rade na isti način kao i zvanični izveštaji banke, samo što su mnogo detaljniji - sa pozicijama koje nisu prikazane u zvaničnim finansijskim izveštajima. Do kojih detalja se ide, definiše se u prethodnoj fazi - kada se utvrđuje nivo agregacije podataka.
3. Tekuća pozicija u izveštaju - Moraju se prikupiti podaci o postojećem stanju za svaku stavku koja se nalazi u izveštaju. Za to se koriste dokumenta i izveštaji drugih odeljenja banke.
4. Predviđanje faktora koji su van kontrole banke - Dva najznačajnija faktora koje treba analizirati, odnosno čije kretanje treba predvideti je - su kamatna stopa i devizni kurs. Njihove promene utiču na prihode i troškove banke, kao i vrednost različitih stavki aktive i pasive. Za predviđanje ovih varijabli koriste se različite tehnike kao što su Regresija, Monte Carlo metod i slično. Analizira se i međusobna povezanost kamatnih stopa na različite instrumente.
5. Predviđanje faktora koji su pod kontrolom banke - Vršiti se predviđanje faktora koje banka može da kontroliše i na koje može da utiče, kao i rezultati njenih akcija. To podrazumeva predviđanje stope rasta aktive i obaveza, budućih troškova i izvora prihoda, stope adekvatnosti kapitala i slično.

²⁴ Bothnia Panic, "9 Steps to ALCO Enlightenment", ALCO Update, Vol 12, N1, February 2000.

6. Finansiranje banke ili investiranje viška fondova - Menadžment banke treba da odluči na koji način će finansirati aktivnosti banke, odnosno kako da prikupi nedostajuća sredstva - koje instrumente da koristi, do kog iznosa, koje su kamatne stope prihvatljive i slično. Nije uvek moguće precizno definisati sve ove zahteve s obzirom da se uslovi na tržištu često menjaju i teško je precizirati kakvi će biti u određenom trenutku u budućnosti. Međutim, treba ipak pokušati da se oni što približnije predvide, kako bi se stekla određena slika o budućnosti na osnovu koje bi se mogle doneti odgovarajuće odluke i na taj način bi se banka pripremila na buduće događaje. U slučaju da postoji višak fondova, menadžment treba da odluči kako će ta sredstva investirati. Višak sredstava se može i dezinvestirati - sa ciljem da se smanje troškovi kamate.
7. Predviđanje scenarija - U ovoj fazi nastoji se da utvrdi odnosno simulira očekivana pozicija banke u budućnosti. To podrazumeva predviđanje scenarija za različite strategije banke, različite nivoe kamatnih stopa i deviznih kurseva, različite strategije finansiranja i slično.
8. Evaluacija i testiranje rezultata - Rezultati predviđanja scenarija se moraju analizirati i testirati. Očekivana pozicija banke se poredi sa onom koja je predviđena od strane menadžmenta. Analizira se da li banka postiže ciljeve koje je postavila, da li se ona kreće u željenom pravcu, da li je nivo rizika prihvatljiv, da li je menadžment u stanju da jasno identifikuje pojavu novih trendova i slično. ALCO testira nove mogućnosti, proizvode, tržišta i njihov uticaj na rezultate i izloženost banke riziku. Dakle, vrši evaluaciju različitih scenarija a najbolje opcije će se dalje prezentirati menadžmentu. Rizici uključeni u svaku od ovih opcija odnosno scenarija se moraju precizno identifikovati, meriti i upravljati. To onda prati razvoj novih proizvoda, korišćenje derivata za hedžiranje, istraživanje novih tržišta i drugo.
9. Prezentiranje Izvršnom odboru - Dobijeni rezultati se predstavljaju Izvršnom odboru ALCO na odobravanje. To ima za cilj i informisanje svih članova Odbora za upravljanje aktivom i pasivom. Oni moraju dobro poznavati trenutnu poziciju banke i rizike kojima je ona izložena, rezultate procesa predviđanja - različitih scenarija kamatne stope i deviznog kursa, strategije koje banka smatra najboljim za date scenarije i njihove rezultate, kao i uticaj tih strategija na riziko poziciju banke. Izvršni

odbor ALCO mora posedovati sve potrebne informacije pre donošenja konačne odluke.

3. Finansijska analiza banakarskog sektora Srbije

3. 1. Aktuelno stanje Bankarskog sektora Srbije

Trend blagog nominalnog i realnog rasta osnovnih indikatora finansijske snage i stabilnosti bankarskog sektora Srbije tokom 2009. godine, nastavljen je i u 2010. godini, ali sa izraženom tendencijom daljeg usporavanja rasta vrednosti indikatora. Ovakvo kretanje bilo je očekivano u kontekstu izazova finansijske i ekonomske krize koja se protokom vremena samo jače projektuje na manje razvijena tržišta, u svetlu negativnih efekata daljeg pada svetske i domaće agregatne tražnje i usporavanja stranih direktnih investicija.

Na realni rast indikatora finansijske snage i stabilnosti bankarskog sektora Srbije u 2010. godini uticala su i nepovoljna kretanja vrednosti domaće valute prema evru tokom cele godine, kao i rast cena pa malo. Ove efekte nije mogao da ublaži ni povećani obim kreditne aktivnosti banaka, koja beleži viši indeks rasta u 2010. godini nego u prethodnoj.

Vrlo izražena depresijacija kursa dinara prema evru tokom cele 2010. godine uzrokovana je brojnim faktorima, među kojima su kao vodeći evidentirani sledeći²⁵:

- povećanje premije rizika zemlje zbog procene mogućih negativnih uticaja ekonomske krize u Grčkoj na region u celini od strane investitora, što je direktno pospešilo ionako nepovoljan trend priliva kapitala u zemlju,
- ekonomske tenzije u zoni evra,

²⁵ Matić V., Bankarski sektor Srbije u 2010. godini: analiza finansijske pozicije i finansijskog rezultat, Beograd, 2011., str. 11

- povećana tražnja za devizama zbog kratkoročnog razduživanja privrede i banaka prema inostranstvu, kao i
- psihološka očekivanja vezano za stabilnost nacionalne valute i finansijskog sistema u celini.

Kretanje cena je takođe imalo značajnog uticaja na makroekonomska kretanja u zemlji tokom 2010. godine. Iako je nivo inflacije tek u oktobru mesecu prešao gornju granicu dozvoljenog odstupanja od ciljane inflacije za posmatranu godinu ($6\% \pm 2\%$), visoka psihološka očekivanja vezano za rast cena bila su prisutna tokom cele godine i imala uticaja na ponašanje subjekata u privrednom i bankarskom sektoru, u smislu pospešivanja procesa evroizacije. Međugodišnji rast cena na kraju 2010. godine iznosio 10,3% i u najvećoj meri je neposredni rezultat:

- rasta cena primarnih poljoprivrednih proizvoda na svetskom tržištu i
- depresijacije vrednosti dinara.

Dileme nema da je reč o inflaciji troškova u Srbiji koja inicijalno izvorište i dalje ima u privrednom sektoru ekonomije. Ova konstatacija takođe potvrđuje da je kreditni rizik i dalje vodeći u domaćoj bankarskoj industriji, odnosno, da je upravljanje ovim rizikom, jedan od prioriteta.

Rast industrijske proizvodnje u Srbiji u 2010. godini veći je za 2,9% nego u prethodnoj, a rast izvoza za 24%. Ovi pokazatelji govore da je jedna mala ekonomija počela da beleži pozitivne rezultate u naporima da ublaži efekte pada svetske i domaće agregatne tražnje. Pozitivni trendovi u kretanju ekonomske aktivnosti i platnobilansnih kretanja u 2010. godini, kao i mere konsolidacije javnih finansija, rezultirali su i boljim rejtingom države Srbije sa BB- (negativni) na BB-(stabilni).

Ipak, iako ohrabrujući, ovi pokazatelji ne znače da su otklonjeni neki suštinski problemi u privrednom sektoru Srbije, kao što su:

- dugoročni, nerešeni strukturni problemi još uvek značajnog broja srpskih preduzeća i, saglasno tome, problemi na planu naplate potraživanja ili
- neadekvatna politika likvidnosti domaćih preduzeća kada je u pitanju finansiranje tekućih poslovnih aktivnosti (nedovoljno poznavanje i primena instrumenata za zaštitu od rizika - hedžing instrumenti).

Prethodne konstatacije potvrđuju i rezultati privatizacije u 2010. godini. Prihod ostvaren prodajom 40 preduzeća iznosio je 19 mil. evra i najniži je od kada je ovaj proces počeo u Srbiji. Osim toga, u prethodnoj godini raskinuto je 130 ugovora o privatizaciji zaključenih u prethodnim godinama.

Posmatrano iz ugla bankarske industrije Srbije, ove činjenice biće i dalje ozbiljan izazov za stabilnost bankarskog sektora, ne samo kao nasleđeni dugoročni problem koji nije rešavan restrukturiranjem pre privatizacije, već i zbog činjenice da privredni sistemi u ovakvom stanju teže podnose udare recesije iz domaćeg i stranog okruženja.

Osnovni instrument monetarne politike Narodne banke Srbije je referentna kamatna stopa, tj. kamatna stopa koja se primenjuje u sprovođenju dvonedeljnih repo operacija. Pored osnovnog instrumenta, Narodna banka Srbije u sprovođenju monetarne politike koristi i druge instrumente monetarnog regulisanja, pre svega obaveznu rezervu i operacije na deviznom tržištu²⁶.

Niži nivo restriktivnosti monetarne politike tokom 2009. godine, zabeležen je i u prvom kvartalu 2010. godine, što je neposredno rezultiralo daljim snižavanjem referentne kamatne stope sa 8,50% u decembru 2009. godine na 8,00% u martu 2010. godine. Procene Izvršnog odbora NBS u tom momentu bile su da dalje snižavanje referentne kamatne stope neće ugroziti projektovani rast cena za prvu polovinu 2010. godine, koji je trebalo da se kreće ispod donje granice ciljnog nivoa inflacije.

U zemlji inflatorni pritisci nastavljaju da rastu, koji su rezultat rasta premije rizika zemlje i depresijacijskih pritisaka (uvozna inflacija), ali i psiholoških očekivanja vezano za rast cena hrane. Narodna banka Srbije odlučila je da podigne nivo restriktivnosti monetarne politike:

- podizanjem nivoa referentne kamatne stope sa 8% na 9,5% u trećem kvartalu, odnosno sa 9,5% na 11,5% u četvrtom, ali i novim pristupom politici obavezne rezerve (izmena regulative).

²⁶ Godišnji izveštaj, 2010., str. 14

- Kamatne stope pratile su kretanje referentne kamatne stope.

Uprkos svim nedaćama bankarski sektor Srbije je i tokom 2010. godine uspeo da održi finansijsku stabilnost i likvidnost na zadovoljavajućem nivou. Rizik daljeg kretanja ekonomske aktivnosti i rizik globalne likvidnosti, međutim, i dalje ostaju snažni izazovi stabilnosti bankarskog sektora, pre svih, rizik devizne likvidnosti.

3. 2. Struktura bankarskog sektora Republike Srbije

Bankarski sektor ima dominantnu ulogu u finansijskom sistemu Srbije, sa učešćem u 2008. godini od 89,3% u ukupnoj bilansnoj sumi finansijskog sektora pod nadzorom Narodne banke Srbije, i predstavlja ključni faktor njegove stabilnosti. U 2009. godini bankarski sektor i dalje ima dominantnu ulogu, sa učešćem od 91,1% u ukupnoj bilansnoj sumi i u 2010. godini s učešćem od 91,8% u ukupnoj bilansnoj sumi²⁷.

Na kraju 2008. godine, bankarski sektor Srbije je imao ukupno trideset četiri banke, i to²⁸:

- 20 u većinskom vlasništvu stranih akcionara,
- 6 s pretežno privatnim kapitalom,
- 8 u većinskom vlasništvu Republike Srbije.

Tokom godine izvršeno je pripajanje National Bank of Greece Beograd Vojvođanskoj banci a.d. Novi Sad i NLB LHB banke a.d. Beograd NLB Continental banci a.d. Novi Sad, koja je promenila ime u NLB banka a.d. Novi Sad. Moskovska banka a.d. Beograd je dobila dozvolu za rad i počela s radom.

U vlasničkoj strukturi bankarskog sektora tokom godine nije bilo značajnijih izmena posmatrano prema bilansnoj sumi, ali je udeo banaka u stranom vlasništvu u ukupnom

²⁷ Godišnji izveštaj nbs, 2008., 2009., 2010.

http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latinica/90/90_4/godisnji_izvestaj_2010.pdf, 06.07.2012.

²⁸ Godišnji izveštaj nbs, 2008.

http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latinica/90/90_4/godisnji_izvestaj_2008.pdf, 06.07.2012.

kapitalu bankarskog sektora povećan na 73,7%, prvenstveno na račun banaka u domaćem privatnom vlasništvu. U bilansnoj sumi, banke u stranom vlasništvu su na kraju godine učestvovala sa 75,3%.

Na kraju 2009. godine bankarski sektor Srbije je imao ukupno trideset četiri banke, i to²⁹:

- 20 banaka u većinskom vlasništvu stranih akcionara,
- 5 banaka s pretežno privatnim kapitalom, i
- 9 banaka u većinskom vlasništvu Republike Srbije.

U 2009. godini nije bilo pripajanja niti osnivanja novih banaka. Metals banka a.d. Novi Sad dokapitalizovana je od strane AP Vojvodine i „DDOR-a Novi Sad“, a.d., čime je postala većinski državna banka.

Tokom 2009. godine nije bilo znatnijih izmena u vlasničkoj strukturi bankarskog sektora, ali je udeo državnih banaka, posmatrano prema bilansnoj sumi i kapitalu, blago povećan.

U 2010. godini je ukupan broj banaka koje posluju u Republici Srbiji smanjen sa 34 na 33, po osnovu pripajanja Privredne banke Pančevo Banci Poštanskoj štedionici Beograd. Izmenjena je takođe vlasnička struktura pojedinih banaka, i to: Kosovsko-Metohijska banka iz Zvečana je dokapitalizacijom od strane Dunav osiguranja a.d.o. Beograd, postala banka u većinskom (direktnom ili indirektnom) državnom vlasništvu, dok je Creden banka iz Kragujevca dokapitalizovana od strane Nove Kreditne Banke iz Maribora, čime je stekla status banke u većinskom vlasništvu stranih akcionara (prethodno banka s pretežno privatnim domaćim kapitalom). U toku prvog tromesečja je i Findomestic banka prešla u većinsko vlasništvo BNP Paribas grupe, čime se uključila u kategoriju banaka u vlasništvu francuskih akcionara (prethodno u vlasništvu italijanskih akcionara)³⁰.

²⁹ Godišnji izveštaj nbs, 2009.

http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latinica/90/90_4/godisnji_izvestaj_2009.pdf, 06.07.2012.

³⁰ Godišnji izveštaj nbs, 2010.

http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latinica/90/90_4/godisnji_izvestaj_2010.pdf, 06.07.2012.

Prikazane promene vlasničke i tržišne strukture domaćih banaka uzrokovale su korenite strukturne izmene njihove bilansne pasive i aktive, primereno zahtevima savremenog bankarstva, kao i pomeranja vanbilansne strukture³¹.

3. 3. Finansijska pozicija bankarskog sektora Srbije

Kao indikator finansijske snage i pozicije, bilansna veličina bankarskog sektora Srbije na kraju 2010. godine beleži nominalni međugodišnji rast od 17% i na kraju perioda iznosi 2.524.792 miliona dinara (23.932 mliona evra). Realni rast bilansne veličine u istom periodu znatno je niži (7%) i rezultat je depresijacije kursa dinara u posmatranom periodu.

U 2010. godini na obim i dinamiku rasta bilansne veličine bankarske industrije Srbije, najveći uticaj imao je rast finansijske snage dve banke osnovane većinskim stranim kapitalom i jedne banke osnovane većinskim domaćim kapitalom. Ove tri banke zadržavaju lidersku poziciju, odnosno njihov finansijski potencijal čini 31,5% ukupne bilansne veličine na nivou sektora.

u mil.din./ mil. evra

R.br.	Element	Val.	31.12.2010.	31.12.2009	Indeks
1	2	3	4	5	4/5
I	Ukupna aktiva(1-3)	RSD	2.524.792	2.152.391	117
		EUR	23.932	22.446	107
1.	Operativna sredstva	RSD	2.406.312	2.043.594	118
		EUR	22.809	21.312	107
2.	Osnovna sredstva	RSD	79.103	74.117	107
		EUR	750	773	97
3.	Ostalo	RSD	39.377	34.680	113
		EUR	373	361	103
II	Ukupna pasiva (1-2)	RSD	2.524.792	2.152.391	117
		EUR	23.932	22.446	107
1.	Ukupne obaveze	RSD	2.027.814	1.705.893	119
		EUR	19.221	17.790	108

³¹ Vuković V., Strukturne promene i performanse bankarstva Srbije: 2002.-2008., Institut ekonomskih nauka, Beograd, 2009., str. 139

2.	Kapital	RSD	496.978	446.498	111
		EUR	4.711	4.656	101
III	Vanbilansne pozicije	RSD	2.465.457	2.294.213	107
		EUR	23.369	23.925	98

Tabela br. 1. Bankarski sektor Srbije - Bilans stanja³²

Vanbilansne pozicije na kraju 2010. godine beleže nominalni rast od svega 7% u odnosu na stanje na kraju prethodne 2009. godine. Najznačajnija pozicija u strukturi vanbilansnih pozicija je Druge vanbilansne pozicije sa 60 % učešća, a odmah potom pozicija Preuzete buduće obaveze banaka (izdate garancije i druga jemstva), sa 23%.

Mereno kriterijumom kvaliteta bilansnih pozicija, osnovni elementi strukture bilansa stalja pokazuju sledeće³³:

- **Trend promene kvaliteta bilansne aktive i vanbilansnih stavki** iz 2009. godine u svetlu visokog međugodišnjeg rasta najniže rangiranih kategorija aktive - G i D (indeks 159), nastavljen je u 2010. godini nadom učešća više rangirane aktive (A, B, V). Beć na kraju trećeg kvartala 2010. godine učešće ove tri kategorije aktive u strukturi ukupno klasifikovane aktive mada na 77,6% i zadržava taj nivo do kraja godine (77,7%). Na kraju 2009. godine ovaj procenat bio je 80,7%.
- **Trend rasta učešća visoko rizičnih kredita (NPL)** u ukupno odobrenim kreditima na nivou sektora iz 2009. godine, nastavljen je u u 2010. godini, ali kao znatno sporiji rast. Na kraju 2009. godine, učešće visoko rizičnih kredita u ukuno odobrenim kreditima bilo je veće za 4,25 % u odnosu na kraj prethodne godine, dok je na kraju 2010. godine ovaj rast veći za 1,15 % u odnosu na 2009. godinu.
- **Ukupne obaveze** na nivou bankarskog sektora zabeležile su nominalni rast na kraju 2010. godine u odnosu na kraj prethodne od 19%. Posmatran kao međugodišnji, ovaj rast je za 7 % niži od međugodišnjeg rasta u 2009. godini u odnosu na prethodnu godinu (indeks 126).

³² Matić V., Bankarski sektor Srbije u 2010. godini analiza: finansijske pozicije i finansijskog rezultat, Beograd, 2011, str. 21

³³ Matić V., Bankarski sektor Srbije u 2010. godini analiza: finansijske pozicije i finansijskog rezultat, Beograd, 2011, str. 21

Učešće ukupnih obaveza u strukturi bilansne pasive na kraju godine je 80,3% i veće je za 1.1 % u odnosu na kraj prethodne godine.

Realni rast ukupnih obaveza na kraju 2010. u odnosu na kraj prethodne godine je 8%.

- **Ukupni depoziti** na kraju 2010. godine iznose 1.275.704 miliona dinara (12.092 miliona evra) i u odnosu na stanje na kraju prethodne godine veći su za 15% (realni rast 5%). Međutim, kao i kod drugih bilansnih pozicija, nominalni rast ukupnih depozita posmatran kao međugodišnji, niži je za 14 % u 2010. godini u odnosu na međugodišnji rast u prethodnoj, 2009. godini (realni je niži za 9 %). Najviši apsolutni rast u 2010. godini zabeležile su kategorije depozita stanovništva (za 166.492 miliona dinara / 1.578 miliona evra, u čemu devizni depoziti čine čak 99,5%) i kategorija depozita privrede (za 19.138 miliona dinara / 181 milion evra, sa takođe dominantnim učešćem depozita u deviznom znaku od 94%). Valutna struktura depozita je zadržala već dugogodišnju proporciju - devizni depoziti čine 74,2%, a dinarski 25,8% ukupnih depozita. Pomeranje valutne strukture u korist nešto većeg učešća deviznih depozita u 2010. godini u odnosu na 2009. godinu, posledica je depresijacije kursa dinara.

u mil. din. / mil. evra

Depoziti	Valuta	2009.	%učešća	2010.	% učešća	Indeks
1		2	3	4	5	4/2
Dinarski (transakcioni i oročeni)	RSD	338.288	30,5	330.323	25,8	97
	EUR	3.528	30,5	3.131	25,8	89
Devizni	RSD	769.894	69,5	945.381	74,2	123
	EUR	8.029	69,5	8.961	74,2	112
Ukupno	RSD	1.108.182	100	1.275.704	100	115
	EUR	11.557	100	12.092	100	105

Tabela br. 2. Valutna struktura depozitnog potencijala banaka³⁴

³⁴ Statistički bilten NBS, decembar 2010. godine, www.nbs.rs, 06.07.2012.

Stanje na kraju perioda. Uključeni su depoziti privrednog, neprivrednog, javnog sektora, lokalne samouprave, finansijskog sektora, fizičkih lica i države.

- **Ukupan kapital** bankarskog sektora na kraju 2010. godine iznosi 496.978 miliona dinara (4.711 miliona evra) i beleži nominalni rast od 11% u odnosu na stanje na kraju prethodne godine. Realno, ova bilansna kategorija beleži blagi rast od 1% u odnosu na prethodnu godinu. Razlozi ovakvom kretanju vrednosti kapitala su:
 - niska kapitalizacija, u smislu povećanja nominalne vrednosti kapitala, kao trend prisutan već više godina, ali sa znacima pogoršanja već u 2009. godini i
 - depresijacija kursa dinara, koja je uticala na vrednosnu komponentu ove pozicije.

U strukturi ukupnog kapitala akcijski kapital kao dominantna pozicija na kraju godine iznosi 368.489 miliona dinara (3.493 miliona evra) i takođe beleži nominalni rast od 8,4% (realni pad od 1,5%). Rezerve iz dobiti, kao druga po veličini pozicija u strukturi ukupnog kapitala, na kraju godine iznose 121.717 miliona dinara (1.154 miliona evra) i nominalno su veće u odnosu na stanje na kraju prethodne godine za 27,8% (realno za 11,62%).

Rast/pad	2007/2006.	2008/2009.	2009/2008.	2010/2009.
Nominalni	+ 52%	+ 28%	+ 6%	+11%
Realni	+ 51%	+ 18%	-2%	+1%

Tabela br. 3. Međugodišnji rast ukupnog kapitala bankarskog sektora Srbije³⁵

- **Koeficijent adekvatnosti kapitala**, kao odnos kapitala i kreditnim rizikom ponderisane aktive uvećane kapitalnim zahtevima za tržišni rizik, na kraju 2010.

³⁵ Matić V., Bankarski sektor Srbije u 2010. godini: analiza finansijske pozicije i finansijskog rezultat, Beograd, 2011., str. 27

godine iznosi 20%. Iako je niži u odnosu na prethodne godine, ovaj važan pokazatelj je i dalje vrlo dobar i daleko iznad propisanog minimuma (12%). Nedovoljan rast kapitala imao je uticaja na kretanje visine ovog koeficijenta u 2010. godini, ali nije još uvek bitnije narušio odnos pozicija bilansne strukture koji pokazuje, uglavnom zbog činjenice da je učešće više klasifikovane aktive (A, B, V) u strukturi ukupno klasifikovane aktive na nivou sektora i dalje vrlo visoko.

u%

Zakonski minimum	2010.	2009.	2008.	2007.
12	20	22	23	27

Tabela br. 4. Koeficijent adekvatnosti kapitala³⁶

Mesta za preterani optimizam međutim, nema, obzirom da su mogućnosti veće kapitalizacije iz redovnog poslovanja ipak ograničene. Prisustvo vrlo visokog kreditnog rizika u privrednom i posebno sektoru javnih preduzeća, koji se već manifestuje kao rastući trend problema u naplati potraživanja, mogao bi imati ozbiljne implikacije ne samo na likvidnost i efikasnost upotrebe sredstava, već i na profitabilnost. Veća profitabilnost kao primarni izvor kapitalizacije ugrožena je i problemima na planu efikasnosti upotrebe sredstava zbog visokih imobilizacija finansijskih i kreditnih potencijala banaka.

- **Koeficijent deviznog rizika** bankarskog sektora Srbije se tokom trećeg kvartala 2010. godine kretao između minimalnih 0,8% i maksimalnih 2,4%. Na nivou sektora za ovaj period iznosio je 1,4%.
- **Pokazatelji likvidnosti** u poslednjem kvartalu 2010. godine kod najvećeg broja banaka kreću se između 1,5 i 2,5, što bi trebalo da potvrdi zadovoljavajući nivo likvidnosti. Ipak, koeficijenti od 2, 5, 4 ili čak i 6 koji se pojavljuju u poslednjem mesecu 2010. godine naročito, upućuju na probleme na planu efikasnosti.

³⁶ Matić V., Bankarski sektor Srbije u 2010. godini: analiza finansijske pozicije i finansijskog rezultat, Beograd, 2011, str. 27

3. 4. Finansijski rezultat bankarskog sektora Srbije

u mil.din

Finansijski rezultat banaka						
	Iznos 2010.god	Broj banaka	Iznos 2009.god	Broj banaka	Iznos 2008.god	Broj banaka
1. Dobitak	34.482	22	33.129	20	44.145	26
2. Gubitak	9.084	11	13.104	14	9.189	8
Finansijski rezultat (1-2)	25.398	33	20.025	34	34.956	34

Tabela br. 5. Finansijski rezultat banaka u 2010., 2009. i 2008. godini³⁷

U 2010. godini gubitak iskazan kod četiri banke čini 71% ukupnog gubitka bankarskog sektora, a dobitak kod dve banke koje su poslovale s najvećim dobitkom čini 42% ukupno iskazanog dobitka bankarskog sektora.

Neto prihodi od kamata i naknada su za 9.253 mln dinara veći od tih prihoda iz 2009. godine, a neto rashodi po osnovu otpisa plasmana i rezervisanja manji za 3.514 mln dinara. Međutim, neto pozitivan efekat promene kursa manji je za 1.431 mln dinara. Rashodi po osnovu troškova zarada i troškova poslovanja povećani su za 4.424 mln dinara.

U 2009. godini gubitak iskazan kod četiri banke čini 72% ukupnog gubitka bankarskog sektora, a dobitak kod dve banke koje su poslovale s najvećim dobitkom čini 39% ukupno iskazanog dobitka bankarskog sektora.

Neto prihodi od kamata i naknada su u 2009. godini za 6,3 milijarde dinara veći nego u 2008. Međutim, neto pozitivan efekat promene kursa manji je za 2,4 milijarde dinara, dok su neto rashodi po osnovu otpisa plasmana i rezervisanja veći za 10,0 milijardi dinara. Od preostalih

³⁷ Godišnji izveštaj 2010., 2009. i 2008. godine, str. 71

http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latinica/90/90_4/godisnji_izvestaj_2010.pdf, 06.07.2012.

8,8 milijardi dinara, za koliko je dobit u 2009. bila manja nego u 2008, efekat većih troškova zarada je 3,3 milijarde, a većih troškova poslovanja 3,1 milijarda.

U 2008. godini gubitak iskazan kod tri banke čini 79,4% ukupnog gubitka bankarskog sektora, a dobitak kod tri banke koje su poslovale s najvećim dobitkom čini 44,0% ukupno iskazanog dobitka bankarskog sektora. Od ukupnih prihoda bankarskog sektora, 54,2% se odnosi na kursne razlike, dok učešće prihoda po osnovu kamata iznosi 14,7%. Na strani rashoda, kursne razlike imaju udeo od 61,2%, a promene vrednosti imovine i obaveza 13,4%.

Pokazateji profitabilnosti

Profitabilnost bankarskog sektora pokazuje prinos na aktivu (ROA) i prinos na kapital (ROE), čiji međusobni odnos održava sektorski leveridž, odnosno multiplikator kapitala³⁸.

Indikatori profitabilnost			
	2010.	2009.	2008.
Bruto prihod/bilansna aktiva	39,0	36,8	60,21
Neto prihod od kamata/bilansna aktiva	4,3	4,7	5,36
Operativni rashod/bilansna aktiva	3,8	4,3	4,84
Operativni rashod/neto prihod od kamata i naknada	68,5	70,0	68,32
ROA (%)	1,1	1,0	2,08
ROE (%)	5,4	4,6	9,28
NIM (%)	6,2	6,92	7,76

Tabela br. 6. Indikatori profitabilnosti³⁹

³⁸ Samardžić I., Knežević S., „Analiza poslovanja banaka na osnovu finansijskog izveštavanja“, Ekonomski pogledi, Vol.3, br. 1-2, 2003., str. 23

³⁹ Godišnji izveštaj 2010., 2009., i 2008. godine

Uprkos činjenici da se efekti finansijske i ekonomske krize protokom vremena samo jače projektuju na manje razvijena tržišta, u svetlu negativnih efekata daljeg pada svetske i domaće agregatne tražnje i usporavanja stranih direktnih investicija, bankarski sektor Srbije je i tokom 2010. godine uspeo da održi finansijsku stabilnost i likvidnost na zadovoljavajućem nivou.

Mesta za preterani optimizam ipak nema, obzirom da je 2010. godina zabeležila trend daljeg snižavanja stopa rasta osnovnih indikatora finansijske stabilnosti i sigurnosti bankarskog sektora Srbije. One su samo znak upozorenja na snažne izazove stabilnosti bankarske industrije u odnosu na buduće kretanje ekonomske aktivnosti u svetu i posebno u zemlji (problemi sa privrednim sektorom i visokim kreditnim rizikom), kao i u odnosu na rizik globalne likvidnosti, posebno rizik devizne likvidnosti.

Izazovi daljem razvoju unutar sektora su velike strukturne neravnoteže između banaka u pogledu finansijske snage i rezultata poslovanja. Nekoliko banaka na samom vrhu bankarske industrije i veliki broj banaka skromne finansijske snage i rezultata u poslovanju, mogu biti ozbiljan ograničavajući faktor.

Vrlo niske stope rasta profitabilnosti kao primarnog izvora kapitalizacije i, saglasno tome, niske stope rasta vrednosti kapitala, niska efikasnost i ekonomičnost poslovanja, sasvim sigurno imaju jako uporište u strukturnim neravnotežama na nivou sektora. Ostvarena dobit u poslovanju na nivou sektora na kraju 2010. godine iznosi 25.398 miliona dinara (241 milion evra) i 73,1% ove neto dobiti, rezultat su poslovanja tri banke u 2010. godini (odnosno 53,9% ukupno ostvarene dobiti na nivou sektora).

Analitički pristup ostvarenom rezultatu pokazuje sledeće⁴⁰:

- da je pozitivan rezultat iniciran nešto boljom ekonomičnošću poslovalja banaka u svetlu značajnog pada dve kategorije rashoda (ostali poslovni rashodi nominalno su

http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/latinica/90/90_4/godisnji_izvestaj_2010.pdf, 06.07.2012.

⁴⁰ Matić V., Bankarski sektor Srbije u 2010. godini: analiza finansijske pozicije i finansijskog rezultata, Beograd, 2011., str. 33

niži, a rashodi indirektnih otpisa plasmana za 10% na međugodišnjem nivou) i relativno skromnog rasta neto dobiti od kamata (8%) i naknada i provizija (4%),

- da efikasnost upotrebe sredstava nije imala uticaja na pozitivan rezultat, obzirom da je ona već dugi niz godina na vrlo niskom nivou i da ovaj trend zadržava i u 2010. godini, kao i
- da su stope prinosa na ukupno angažovana sredstva i na kapital niske, što objašnjava vrlo nisku kapitalizaciju u 2010. godini.

Kao indikator finansijske snage i pozicije, bilansna veličina bankarskog sektora Srbije na kraju 2010. godine beleži nominalni međugodišnji rast od 17%. i na kraju perioda iznosi 2.524.792 miliona dinara (23.932 miliona evra). Realni rast bilansne veličine u istom periodu međutim, znatno je niži (7%) i rezultat je depresijacije kursa dinara u posmatranom periodu.

Iako je zbog izloženosti kreditnom riziku došlo do blagog narušavanja kvaliteta bilansne aktive (pad učešća visoko klasifikovane aktive u strukturi i rast visoko rizičnih kredita), kao i narušavanja strukture i kvaliteta pasive u smislu minimalnog međugodišnjeg nominalnog i realnog rasta kapitala, koeficijent adekvatnosti kapitala i dalje je na zadovoljavajućem nivou (20%).

Blagi trend kretanja ovog važnog koeficijenta na niže poslednjih godina trebalo bi ozbiljno shvatiti, obzirom da su mogućnosti veće kapitalizacije iz redovnog poslovanja banaka veoma ograničene. Prisustvo vrlo visokog kreditnog rizika u privrednom, i posebno sektoru javnih preduzeća, koji se već manifestuje kao rastući trend problema u naplati potraživanja, može imati ozbiljne implikacije ne samo na likvidnost i efikasnost u poslovanju banaka, već i na njihovu profitabilnost. Profitabilnost kao primarni izvor kapitalizacije, ugrožena je i niskom efikasnošću upotrebe sredstava uzrokovane visokim imobidizacijama finansijskih i kreditnih potencijala banaka po raznim osnovama.

U kontekstu izloženog, apsolutni prioritet bankarskog sektora u narednim godinama, kao i u prethodnim, su naponi da se ojača pozicija kapitalizovanosti iz svih raspoloživih izvora. Bez obzira na ograničenja koja dolaze iz eksternog i internog okruženja, rešenja se ipak moraju tražiti u okviru poznatih izvora:

- primarnih, u smislu rasta obima poslovanja i veće profitabilnosti, uz uslov da se ne ugrozi likvidnost i solventnost, a što pretpostavlja dobro upravljanje nivoom izloženosti banaka rizicima i kvalitetom plasmana (viši nivoi efikasnosti upotrebe sredstava),
- u vidu novih dokapitalizacija i
- nastavka procesa spajanja i pripajanja banaka.

4. Komparativna analiza

4. 1. Analiza poslovanja banaka

Bonitet stanja i poslovanja banaka i drugih finansijskih organizacija se može identifikovati na osnovu analize njihovih bilansa - i to bilansa stanja i bilansa uspeha. Analizu bilansa banaka i drugih finansijskih organizacija može da razmotriti kroz dva dela, i to:

1. Relativni pokazatelj i bonitet poslovanja banaka i drugih finansijskih organizacija i
2. Analiza boniteta poslovanja banaka i drugih finansijskih organizacija.

Relativni pokazatelji poslovanja banaka i drugih finansijskih organizacija u našoj zemlji su propisani članom 26. i 27. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama⁴¹. Na osnovu ovog zakonskog propisa usvojeni su: Odluka o bližim uslovima primene člana 26. i 27. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama i Uputstvo za primenu Odluke o bližim uslovima primene člana 26. i 27. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama⁴² u cilju operacionalizacije i indentifikovanja relativnih pokazatelja poslovanja banaka i drugih finansijskih organizacija.

Konkretno, u pitanju su sledeći relativni pokazatelji poslovanja banaka i drugih finansijskih organizacija u našoj zemlji:

- Adekvatnost kapitala,
- Učešće kapitala u ukupnoj pasivi,
- Učešće sredstava stanovništva u ukupnoj pasivi,
- Odnos kratkoročnih plasmana uključujući i novčana sredstva i kratkoročne obaveze,
- Odnos devizne pasive i devizne aktive,
- Veliki odnosno najveći mogući kredit banke nekom zajmoprimcu u odnosu na kapital banke,
- Trajna ulaganja u preduzeća,
- Trajna ulaganja u banke i druge finansijske organizacije i plasman u osnovna sredstva.

⁴¹ „Službeni list SRJ“, br. 32/93 i 24/ 94

⁴² „Službeni list SRJ“, br. br. 2/95

Aдекватnost kapitala predstavlja odnos između neto kapitala i ukupne rizične bilansne aktive i ukupne rizične vanbilansne aktive poslovne banke. Taj odnos treba da iznosi najmanje 8 %. Kapital banke predstavlja razliku između sa jedne strane, trajnog kapitala banke koga čini zbir akcijske glavnice, povećanja vrednosti akcija, rezervi, posebnih rezervi, revalorizacionih rezervi paušalnog rezervisanja i neraspoređene dobiti iz ranijih godina i dobiti u tekućoj godini i sa druge strane, odbitnih stavki trajnog kapitala banke koje čine zbir upisanog, a neuplaćenog kapitala, trajnih uloga u preduzeća, banke i druge finansijske organizacije, sopstvenih učešća, gubitka iz ranijih godina i gubitka u tekućoj godini.

Kapital banke predstavlja razliku između kapitala banke i potrebnih rezervisanja (rezervacija) za potencijalne gubitke banke.

Ukupna rizična bilansna aktiva poslovne banke predstavlja knjigovodstveno stanje bilansne aktive poslovne banke uz obaveznu korekciju pojedinih pozicija čiji se iznos utvrđuje primenom sledećih pondera rizika na njihova knjigovodstvena stanja.

- 0% (novčana sredstva, sredstva kod Narodne banke Srbije, hartije od vrednosti države, plasmani države i plasman i banke);
- 15% (dati avansi za obavljanje manjačkih poslova);
- 25% (inostrane hartije od vrednosti);
- 50% (dati hipotekarni krediti građanima).

Ukupna rizična vanbilansna aktiva poslovne banke predstavlja knjigovodstveno stanje vanbilansne aktive poslovne banke (izdatih garancija, avala i drugih oblika jemstava, otvorenih akreditiva i neiskorišćenih preuzetih neopozivih obaveza) koje je korigovao faktorima kreditne konverzije i ponderima rizika za pojedine pozicije.

Učešće sredstava stanovništva u ukupnoj pasivi predstavlja odnos između sredstava stanovništva i ukupne pasive poslovne banke. Obično se razlikuju bruto sredstva stanovništva i neto sredstva stanovništva. Bruto sredstva stanovništva predstavljaju zbir dinarskih i deviznih sredstava stanovništva deponovanih kod poslovne banke. Neto sredstva stanovništva, ipak, predstavljaju ukupan iznos dinarskih sredstava stanovništva deponovanih kod poslovne banke. Ukoliko je deponovana devizna štednja kod Narodne banke Srbije veća

od deviznih sredstva stanovništva negativna razlika se ne uzima u obzir pri izračunavanju ovog pokazatelja. Inače, učešće sredstva stanovništva u ukupnoj pasivi poslovne banke ne treba da bude veće od 50%.

Odnos kratkoročnih plasmana uključujući i novčana sredstva i kratkoročne obaveze predstavlja razmeru između, sa jedne strane, zbira kratkoročnih plasmana i novčanih sredstava i, sa druge strane, kratkoročnih obaveza poslovne banke. Ovaj pokazatelj treba da bude jednak ili veći od 100%.

Odnos devizne pasive i devizne aktive predstavlja, takođe, srazmeru između devizne pasive i devizne aktive poslovne banke. Pri tome devizna pasiva treba da bude jednaka deviznoj aktivi s dozvoljenim odstupanjem od najviše 5%.

Veliki odnosno najveći mogući kredit banke nekom zajmoprimcu u odnosu na kapital banke predstavlja odnos između zbira knjigovodstvene vrednosti ukupnih potraživanja banke prema zajmoprimcu po bilansnoj aktivi i faktorom kreditne konverzije korigovane knjigovodstvene vrednosti ukupnih potraživanja banke prema odnosnom zajmoprimcu po vanbilansnoj aktivi i, sa stane, kapitala banke. Ovaj pokazatelj poslovanja banke treba da iznosi maksimalno 80% trajnih ulaganja u preduzeća predstavljaju odnos između trajnih ulaganja banke u preduzeća i kapitala banke. Ovaj pokazatelj banke treba da iznosi maksimalno 15%.

Trajna ulaganja u banke i druge finansijske organizacije predstavlja odnos između trajnih ulaganja druge banke i finansijske organizacije i kapitala posmatrane banke. Ovaj pokazatelj poslovanja treba da iznosi maksimalno 51%.

Plasmani u osnovna sredstva predstavljaju odnos između vrednosti osnovnih sredstva banke i kapitala banke. Preporučuje se uzimanje u obzir neotpisane ili sadašnje vrednosti osnovnih sredstava banke. Inače, ovaj pokazatelj treba da iznosi maksimalno 20%.

4. 2. Banca intesa

4. 2. 1. O banci

Banca Intesa a.d. Beograd je osnovana kao akcionarsko društvo, na osnovu zaključenog Ugovora o osnivanju i poslovanju mešovite banke „Delta banke“ deoničkog društva, Beograd od 16. septembra 1991. godine. Narodna banka Jugoslavije je dana 19. septembra 1991. godine donela rešenje i izdala dozvolu za osnivanje Mešovite banke „Delta banke“ deoničkog društva, Beograd.

Od 2005. godine Banka posluje kao deo grupacije Banca Intesa, koja danas nosi naziv Intesa Sanpaolo. Godinu dana kasnije Banka je osnovala lizing kompaniju, Intesa Leasing, sa osnovnom željom da se zaokruži ponuda finansijskih usluga. U 2008. godini Banci je pripojena Panonska banka i leaderska pozicije Banke postaje još snažnija.

Grupacija Intesa Sanpaolo je posvećena unapređenju usluga za stanovništvo, pružanju značajne podrške razvoju poslovanja svojih klijenata, kao i ukupnom ekonomskom razvoju zemalja u kojima posluje⁴³.

Usluge, kada je reč o uslugama banke, se mogu definisati kao sve one aktivnosti, pretežno neopipljivog karaktera, koje rezultiraju određenim koristima, odnosno koje rešavaju određeni problem korisnika, i koje je korisnik spreman direktno ili indirektno da plati. Spremnost korisnika da plati za korist koju ima od usluge, direktno ili indirektno je ono što uslugu čini predmetom kupoprodaje i stavlja je u tržišne koordinate⁴⁴.

⁴³ <http://www.bancaintesa.rs/code/navigate.aspx?Id=176>, 08.07.2012.

⁴⁴ Kancir R., Marketing usluga- principi i menadžment, Beogradska poslovna škola Visoka škola strukovnih studija, Beograd, 2010., str. 4

Finansijski izveštaji Banke za 2010., 2009. i 2008. godinu pripremljeni su u skladu sa vazećim propisima u Republici Srbiji zasnovanim na Zakonu o računovodstvu i reviziji („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 46/2006, 111/2009), Zakonom o bankama („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 107/2005) i pratećom regulativom Narodne Banke Srbije izdatom na osnovu navedenih zakona. Zakonom o računovodstvu i reviziji propisano je da banke vode, pripremaju i preuzimaju svoje finansijske izveštaje u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima, odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja („MRS/MSR“).

Prezentovani finansijski izveštaji sastavljeni su u skladu sa konceptom istorijskog troška, izuzev za hartije od vrednosti kojima se trguje i hartije od vrednosti raspoložive za prodaju, koje su vrednovane po tržišnoj vrednosti.

Takođe, finansijski izveštaji uključuju potraživanja, obaveze, rezultate poslovanja Banke bez uključivanja zavisnog pravnog lica- Intesa Leasing d.o.o., Beograd. Banka sastavlja i konsolidovane finansijske izveštaje, koji se pripremaju i predaju u skladu sa relevantnim računovodstvenim propisima Republike Srbije.

Prezentovani finansijski izveštaji Banke iskazani su u hiljadama dinara. Dinar (RSD) predstavlja funkcionalnu i izveštajnu valutu Banke. Sve transakcije u valutama koje nisu funkcionalna valuta, tretiraju se kao transakcije u stranim valutama⁴⁵.

Vlasnička struktura banke

Vlasnička struktura	
Vlasnik	Učešće (%)
Intesa Sanpaolo	93%
International Financial Corporation, World Bank	7%

Tabela br. 8. Vlasnička struktura banke⁴⁶

⁴⁵ Banca Intesa a.d. Beograd, Finansijski izveštaji za 2009. i 2010. godinu, str. 60

Tržišno učešće banke

Aktiva Intesa banke

Tržišno učešće = ----- x 100

Aktiva svih banaka

Ukupna aktiva bankarskog sektora na kraju septembra 2009. godine iznosi 1.962,9 milijardi RSD⁴⁷.

307.938.537.000

Tržišno učešće = ----- x 100 = 15,69 %

1.962.900.000.000

4. 2. 2. Bilans stanja banke Intesa

u 000 din

POZICIJA	2010	2009	2008
----------	------	------	------

⁴⁶ <http://www.bancaintesa.rs/code/navigate.aspx?Id=890>

⁴⁷ http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_III_09.pdf

1	2	3	4
AKTIVA			
GOTOVINA I GOTOVINSKI EKVIVALENTI	20.053.248	23.163.886	32.288.288
OPOZIVI DEPOZITI I KREDITI	51.409.640	75.035.256	37.112.238
POTRAŽIVANJA PO OSNOVU KAMATA, NAKNADA, PRODAJE, PROMENE FER VREDNOSTI DERIVATA I DRUGA POTRAŽIVANJA	2.390.298	1.721.131	1.308.508
DATI KREDITI I DEPOZITI	245.087.290	181.075.737	165.524.335
HARTIJE OD VREDNOSTI (BEZ SOPSTVENIH AKCIJA)	19.380.689	11.572.773	254.392
UDELI (UČEŠĆA)	948.033	948.068	13.076
OSTALI PLASMANI	10.270.578	4.260.122	4.255.220
NEMATERIJALNA ULAGANJA	561.462	571.385	480.707
OSNOVNA SREDSTVA I INVESTICIONE NEKRETNINE	6.388.002	6.651.561	6.879.007
STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	50.685	-	-
ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	33.054	-	205.324
OSTALA SREDSTVA	2.550.016	2.938.618	1.879.619
GUBITAK IZNAD IZNOSA KAPITALA	-	-	-
UKUPNO AKTIVA	359.122.995	307.938.537	250.200.714
PASIVA			
TRANSAKCIONI DEPOZITI	65.078.801	63.897.605	53.009.252
OSTALI DEPOZITI	171.432.085	144.440.627	88.951.814
PRIMLJENI KREDITI	45.255.242	30.700.608	47.993.228
OBAVEZE PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI	132.790	785.305	19.825
OBAVEZE PO OSNOVU KAMATA, NAKNADA I PROMENE VREDNOSTI DERIVATA	94.607	3.685	142.534

REZERVISANJA	2.419.833	2.444.344	2.316.955
OBAVEZE ZA POREZE	56.962	92.405	158.445
OBAVEZE IZ DOBITKA	220.031	103.603	181.204
OBAVEZE PO OSNOVU SREDSTAVA NAMENJENIH PRODAJI I SREDSTAVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	-	-	-
ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	-	2.353	8.145
OSTALE OBAVEZE	17.143.522	15.681.964	13.498.624
UKUPNE OBAVEZE	301.833.873	258.152.499	206.280.026
AKCIJSKI I OSTALI KAPITAL	28.446.332	28.446.332	28.446.332
REZERVE IZ DOBITI	20.780.393	14.768.086	8.875.587
REVALORIZACIONE REZERVE	560.107	560.043	708.332
NEREALIZOVANI GUBICI PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI RASPOLOŽIVIH ZA PRODAJU	117.640	730	2.062
AKUMULIRANA DOBIT / GUBITAK	7.619.930	6.012.307	5.892.499
UKUPAN KAPITAL	57.289.122	49.786.038	43.920.688
UKUPNO PASIVA	359.122.995	307.938.537	250.200.714
VANBILANSNE POZICIJE	157.073.304	160.855.955	132.893.895

Tabela br. 9. Bilans stanja Banca Intesa⁴⁸

4. 2. 3. Bilans uspeha banke

u 000 din

POZICIJA	2010	2009	2008
----------	------	------	------

⁴⁸ <http://www.bancaintesa.rs/code/navigate.aspx?Id=178>

1	2	3	4
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU KAMATA	17.345.394	15.189.583	13.236.956
PR.1. PRIHODI OD KAMATA	26.631.103	24.890.502	21.584.582
RA.1. RASHODI OD KAMATA	(9.285.709)	(9.700.919)	(8.347.626)
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU NAKNADA I PROVIZIJA	5.164.483	4.750.314	4.390.945
PR.2. PRIHODI OD NAKNADA I PROVIZIJA	6.950.505	6.324.046	5.828.430
RA.2. RASHODI NAKNADA I PROVIZIJA	(1.786.022)	(1.573.732)	(1.437.485)
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	1.219	2.713	6.051
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI KOJE SU RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU	-	198.078	108.465
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI KOJE SE DRŽE DO DOSPECA	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE UDELA (UČEŠĆA)	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE OSTALIH PLASMANA	-	-	-
NETO PRIHODI/RASHODI OD KURSNIH RAZLIKA	(13.798.805)	(7.162.454)	(8.793.505)
PRIHODI OD DIVIDENDI I UČEŠĆA	-	790	236
OSTALI POSLOVNI PRIHODI	397.426	167.363	152.598
NETO PRIHODI/RASHODI PO OSNOVU INDIREKTNIH OTPISA PLASMANA I REZERVISANJA	(4.364.160)	(5.643.547)	(4.183.400)
TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I OSTALI LIČNI RASHODI	(3.996.296)	(3.651.489)	(3.496.147)
TROŠKOVI AMORTIZACIJE	(890.691)	(840.827)	(864.389)
OSTALI POSLOVNI RASHODI	(6.176.280)	(4.720.902)	(4.531.368)
PRIHODI OD PROMENE VREDNOSTI IMOVINE I OBAVEZA	24.281.001	15.120.381	22.195.577

RASHODI OD PROMENE VREDNOSTI IMOVINE I OBAVEZA	(9.507.171)	(6.732.080)	(11.813.322)
DOBITAK/GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA	8.456.120	6.677.923	6.408.697
POREZ NA DOBIT	(871.597)	(466.084)	(300.379)
DOBITAK OD KREIRANIH ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	35.407	5.792	18.245
GUBITAK OD KREIRANIH ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	-	(205.324)	(234.064)
DOBITAK	7.619.930	6.012.307	5.892.499

Tabela br. 10. Bilans uspeha Banca Intesa⁴⁹

4. 2. 4. Finansijski pokazatelji

Godine	2010(%)	2009(%)	2008(%)
--------	---------	---------	---------

⁴⁹ <http://www.bancaintesa.rs/code/navigate.aspx?Id=178>

Neto dobit/ukupna aktiva	2,12	1,95	2,35
Neto dobit/akcijski kapital	26,79	21,13	20,71
Neto dobit/ukupni kapital	13,30	12,1	13,42
Ukupne obaveze/ukupna aktiva	84,05	83,83	82,45
Aksijski kapital/ukupna aktiva	7,92	9,24	11,37
Gotovina i ekvivalenti/ukupna aktiva	5,58	7,52	12,9
Plasmani klijentima/ukupna aktiva	68,25	58,8	66,16
Plasmani klijentima/ukupni kapital	427,81	363,71	376,87
Ukupna aktiva	359.122.995	307.938.537	250.200.714

Tabela br. 11. Finansijski pokazatelji Banca Intesa

4. 3. Erste banka

4. 3. 1. O banci

Erste Bank a.d. Novi Sad je deo Erste Bank Grupe, jedne od vodećih finansijskih institucija u srednjoj i istočnoj Evropi, sa preko 16 miliona klijenata u osam zemalja. Erste Banka je nastala 1819. godine kao prva štedionica u Austriji. U Srbiji posluje od sredine 2005. godine kada je preuzela većinski deo akcija Novosadske banke, najstarije finansijske institucije u našoj zemlji, osnovane 1864. godine.

U decembru 2005. godine Novosadska banka menja ime u Erste Bank a.d. Novi Sad i započinje intenzivan proces transformacije Banke u modernu finansijsku instituciju usklađenu sa standardima Erste Bank Grupe. Ovaj proces je završen 1. januara 2007. godine prelaskom na novi informacioni sistem.

Fokus Erste Banke je na poslovanju sa stanovništvom, lokalnim zajednicama i malim i srednjim preduzećima. Intenzivnim ulaganjima tokom 2006. i snažnim razvojem u 2007. godini Erste Banka se svrstala među banke sa najkonkurentnijim proizvodima u Srbiji, kako za stanovništvo, tako i za pravna lica. Brzina i kvalitet usluge uz koncept ličnog bankara za svakog klijenta aduti su za dalji rast.

Tehnološki napredna i inovativna na finansijskom tržištu Srbije, posebno u oblasti elektronskog bankarstva i kartičarstva (NetBanking, kartice zasnovane na čip tehnologiji, poklon kartice...) Erste Bank a.d. Novi Sad teži da u 2008. godini nastavi da širi bazu zadovoljnih klijenata i povećava tržišno učešće u ključnim segmentima.

Banaka, prilikom zadovoljenja potreba svojih klijenata poštuje i uvažava marketing funkciju u banci. Da bi se uspešno implementirala marketing funkcija u banke neophodno je uvođenje analize, planiranja, primene i kontrole svih marketinških aktivnosti u bankama. Bankarsko tržište sadrži dve ključne karakteristike, koje su od presudnog značaja za razvoj marketinga⁵⁰:

- karakteristike samih potrošača, korisnika usluga;
- sam karakter bankarskih usluga.

Marketing funkcija banke je jedna od osnovnih poslovnih funkcija pored razvojne, depozitne, kreditne i devizne, dok računovodstvena, informaciono- računarska, pravna i kadrovska predstavljaju pomoćne funkcije. Pri tome je marketing funkcija prva među jednakima koja predstavlja usmeravajuću, koordinirajuću i kohezionu snagu poslovne aktivnosti. Ona

⁵⁰ Zelenović V., Marketing u bankarstvu, 2012., str. 18

pojedinačne poslovne ciljeve poslovnih funkcija povezuje i usmerava prema zajedničkom cilju trudeći se da postigne sinergetski efekat.

Međutim, da bi ostvarila postavljene zadatke marketing funkcija mora biti predmet sistematskog i kontinualnog upravljanja počev od istraživanja potreba korisnika, pa do formulisanja miksa u čijem fokusu su izabrani korisnici.

Mrežu Erste Banke u Srbiji čini 62 poslovnice za rad sa stanovništvom, kao i četiri komercijalna i 12 profitnih centara za rad sa pravnim licima. Erste Bank a.d. Novi Sad trenutno zapošljava više od 950 ljudi.

Vlasnička struktura banke

Vlasnička struktura	
Vlasnik	Učešće (%)
Erste Group Bank AG	74%
Steiermärkische Bank und Sparkassen AG	26%

Tabela br. 12. Vlasnička struktura banke⁵¹

Tržišno učešće

Aktiva Erste banke

Tržišno učešće = ----- x 100

Aktiva svih banaka

Ukupna aktiva bankarskog sektora na kraju septembra 2009. godine iznosi 1.962,9 milijardi RSD⁵².

51.994.866.000

⁵¹ http://www.erstebank.rs/rs/O_nama/Akcionari

⁵² http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_III_09.pdf

Tržišno učešće = ----- x 100 = 2,64 %

1.962.900.000.000

Tržišno učešće Erste banke je 2,64%.

4. 3. 2. Bilans stanja banke

u 000 din

POZICIJA	2010	2009	2008
1	2	3	4
AKTIVA			
GOTOVINA I GOTOVINSKI EKVIVALENTI	2.966.282	5.561.582	5.701.939
OPOZIVI DEPOZITI I KREDITI	7.538.391	6.051.084	9.358.777
POTRAŽIVANJA PO OSNOVU KAMATA, NAKNADA, PRODAJE, PROMENE FER VREDNOSTI DERIVATA I DRUGA POTRAŽIVANJA	252.164	209.185	193.581
DATI KREDITI I DEPOZITI	43.808.647	30.220.438	30.049.493
HARTIJE OD VREDNOSTI (BEZ SOPSTVENIH AKCIJA)	5.452.569	7.211.761	2.401.574
UDELI (UČEŠĆA)	47	47	45
OSTALI PLASMANI	674.942	1.186.886	301.276
NEMATERIJALNA ULAGANJA	198.678	89.223	57.286
OSNOVNA SREDSTVA I INVESTICIONE NEKRETNINE	809.406	889.240	934.680
STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	-	-	-
ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	-	-	-
OSTALA SREDSTVA	430.520	575.420	188.474
GUBITAK IZNAD IZNOSA KAPITALA	-	-	-

UKUPNA AKTIVA	62.131.646	51.994.866	49.187.125
PASIVA			
TRANSAKCIONI DEPOZITI	7.778.885	6.541.543	7.085.711
OSTALI DEPOZITI	25.482.005	23.986.784	24.275.694
PRIMLJENI KREDITI	15.282.006	8.215.278	4.798.918
OBAVEZE PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI	-	-	-
OBAVEZE PO OSNOVU KAMATA, NAKNADA I PROMENE VREDNOSTI DERIVATA	32.432	2.518	5.589
REZERVISANJA	333.661	322.976	757.834
OBAVEZE ZA POREZE	12.752	5.807	6.375
OBAVEZE IZ DOBITKA	-	-	-
OBAVEZE PO OSNOVU SREDSTAVA NAMENJENIH PRODAJI I SREDSTAVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	-	-	-
ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	8.495	8.696	11.584
OSTALE OBAVEZE	1.942.093	1.979.967	1.707.709
UKUPNE OBAVEZE	50.872.329	41.063.569	38.649.414
AKCIJSKI I OSTALI KAPITAL	10.164.475	10.164.475	10.174.804
REZERVE IZ DOBITI	736.001	344.724	-
REVALORIZACIONE REZERVE	23.620	20.702	15.639
NEREALIZOVANI GUBITAK PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI RASPOLOŽIVIH ZA PRODAJU	3.685	5.763	-
AKUMULIRANA DOBIT / GUBITAK	338.906	407.159	347.268
UKUPAN KAPITAL	11.259.317	10.931.297	10.537.711
UKUPNO PASIVA	62.131.646	51.994.866	49.187.125
VANBILANSNE POZICIJE	26.585.881	26.583.809	37.529.202

Tabela br. 13. Bilans stanja Erste banke⁵³

⁵³ http://www.erstebank.rs/rs/O_nama/Izvestaji

4. 3. 3. Bilans uspeha banke

u 000 din

POZICIJA	2010	2009	2008
1	2	3	4
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU KAMATA	3.089.454	2.803.867	2.823.860
PR.1. PRIHODI OD KAMATA	4.772.385	4.741.524	4.399.452
RA.1. RASHODI OD KAMATA	1.682.931	1.937.657	1.575.592
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU NAKNADA I PROVIZIJA	1.205.782	1.184.771	958.596
PR.2. PRIHODI OD NAKNADA I PROVIZIJA	1.521.269	1.642.432	1.642.885
RA.2. RASHODI NAKNADA I PROVIZIJA	315.487	457.661	684.289
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI KOJE SU RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU	-	-	54.973
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI KOJE SE DRŽE DO DOSPECA	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE UDELA (UČEŠĆA)	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE OSTALIH PLASMANA	-	-	-
NETO PRIHODI/RASHODI OD KURSNIH RAZLIKA	(2.376.009)	(1.721.370)	(2.339.176)
PRIHODI OD DIVIDENDI I UČEŠĆA	34	102	3.423
OSTALI POSLOVNI PRIHODI	48.134	24.773	30.849
NETO PRIHODI/RASHODI PO OSNOVU INDIREKTNIH OTPISA PLASMANA I REZERVISANJA	(738.945)	(611.315)	(739.368)
TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I OSTALI LIČNI RASHODI	1.333.592	1.266.740	1.246.166
TROŠKOVI AMORTIZACIJE	150.988	135.839	116.745
OSTALI POSLOVNI RASHODI	1.859.018	1.665.746	1.568.651
NETO PRIHODI/RASHODI OD PROMENE VREDNOSTI IMOVINE I OBAVEZA	2.432.558	1.778.678	2.471.327
DOBITAK/GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA	317.410	391.181	332.922
POREZ NA DOBIT	-	2.715	-
DOBITAK OD KREIRANIH ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	756	2.811	1.474
GUBITAK OD KREIRANIH ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	-	-	-
DOBITAK	318.166	391.277	334.396

Tabela br. 14. Bilans uspeha Erste banke⁵⁴

4. 3. 4. Finansijski pokazatelji

Godine	2010(%)	2009(%)	2008(%)
Neto dobit/ukupna aktiva	0,51	0,75	0,68
Neto dobit/akcijski kapital	3,13	3,85	3,29
Neto dobit/ukupni kapital	2,82	3,58	3,17
Ukupne obaveze/ukupna aktiva	81,88	78,99	78,58
Aksijski kapital/ukupna aktiva	16,35	19,55	20,68
Gotovina i ekvivalenti/ukupna aktiva	4,77	10,7	11,59
Plasmani klijentima/ukupna aktiva	70,51	58,12	61,09
Plasmani klijentima/ukupni kapital	389,09	276,46	285,16
Ukupna aktiva	62.131.646	51.994.866	49.187.125

Tabela br. 15. Finansijski pokazatelji Erste banke

4. 4. KBC banka

4. 4. 1. O banci

⁵⁴ http://www.erstebank.rs/rs/O_nama/Izvestaji

KBC Banka je članica KBC Grupe vodećeg finansijskog koncerna u Evropi. KBC Grupa je prisutna na više od 35 tržišta širom sveta, ima preko 57000 zaposlenih koji brinu o preko 12 miliona klijenata.

Bankarsko-osiguravajuća grupacija KBC je geografski fokusirana pretežno na Evropu i nudi usluge stanovništvu i malim i srednjim preduzećima.

Tokom poslednjih nekoliko godina, KBC grupacija je izgradila vodeću poziciju na dva domaća tržišta: Belgije, Centralne i Istočne Evrope i Rusije. Kupovinom sto odsto akcija A banke, od juna 2007. godine prisutna je i na tržištu Srbije. Promenom imena u Agenciji za privredne registre, A Banka je od 6. marta 2008. godine registrovana pod novim imenom- KBC Banka a.d. Beograd.

U cilju opstanka, rasta, razvoja i uspešnijeg poslovanja na sve dinamičnijem i konkurentnijem finansijskom tržištu, javlja se nužnost veće primene marketing filozofije poslovanja u bankama. Savremeni trend globalizacije i pojava globalnog tržišta, utiče sve više na poslovanje finansijskih organizacija i nameće, posebno bankama, promene u poslovnom ponašanju. Usvajanjem i primenom marketing filozofije u bankarskom poslovanju, menadžment banke može dobiti jasniju sliku o poslovnim mogućnostima, šansama i opasnostima. Osnovu marketing koncepta u bankama čini, kao primarna aktivnost, upoznavanje tržišta i potrošača⁵⁵.

Dolaskom novog vlasnika, KBC Grupe, KBC Banka je unapredila svoje poslovanje u svim segmentima. Ekspanzija poslovne mreže, snažan finansijski rast, novi visokoobrazovani kadrovi i novi proizvodi i usluge samo su jedan deo uspešno okončane integracije u KBC Grupu⁵⁶.

Osnovni cilj KBC banke je stavljanje akcenta na svoje klijente i kao takvo ono zahteva da se posebna pažnja posveti marketingu u bankarstvu. Marketing u bankarstvu predstavlja upravljačku filozofiju kojom nosioci finansijske i poslovne politike nastoje da kreiraju i

⁵⁵ Đorđević B., Bankarski menadžment i marketing, Megatrend univerzitet Beograd- Fakultet za menadžment Zaječar, str. 377

⁵⁶ http://www.kbcbanka.rs/o_nama/

zadrže ciljne grupe potrošača na osnovu identifikovanja i (efektivnog i efikasnog) zadovoljenja njihovih potreba i na toj osnovi ostvare svoje organizacione ciljeve i društveni interes.

Marketing u bankarstvu polazi od definisanja *potreba*, *želja* i *motiva* klijenata⁵⁷.

Potrebe postoje onda kada postoji jaz između onoga što potrošači imaju i onoga što bi želeli da imaju. To znači da one predstavljaju svesni ili nesvesni disparitet između sadašnjeg i željenog fiziološkog ili psihološkog stanja, te upravo mogu biti fiziološke i psihološke. Međutim, mnogih od tih potreba potrošači ili klijenti, barem u prvi mah, nisu ni svesni.

Zelje su iskazane potrebe kojih su potrošači ili klijenti svesni, te nastoje da ih ostvare.

Motivi predstavljaju lične, unutrašnje pokretače potrošača u cilju zadovoljenja svojih potreba. Međutim, da bi se ovi motivi pokrenuli, treba ponuditi objekte zadovoljenja potreba i želja, a to su bankarske usluge.

Vlasnička struktura banke

Vlasnička struktura	
Vlasnik	Učešće (%)
KBC INSURANCE NV	100%

*Tabela br. 16. Vlasnička struktura banke*⁵⁸

Tržišno učešće

Aktiva KBC banke

Tržišno učešće = ----- x 100

Aktiva svih banaka

⁵⁷ Petrović P., Živković A., Marketing u bakarskoj industriji, Čigoja stampa, str. 74

⁵⁸ http://www.nbs.rs/internet/latinica/50/50_5.html

Ukupna aktiva bankarskog sektora na kraju septembra 2009. godine iznosi 1.962,9 milijardi RSD⁵⁹.

17.384.252.000

Tržišno učešće = ----- x 100 = 0,88 %

1.962.900.000.000

Tržišno učešće KBC banke je 0,88%.

4. 4. 2. Bilans stanja banke

u 000 din

POZICIJA	2010	2009	2008
1	2	3	4
AKTIVA			
GOTOVINA I GOTOVINSKI EKVIVALENTI	796.875	1.496.068	1.777.905
OPOZIVI DEPOZITI I KREDITI	5.399.451	2.919.428	4.504.766

⁵⁹ http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_III_09.pdf

POTRAŽIVANJA PO OSNOVU KAMATA, NAKNADA, PRODAJE, PROMENE FER VREDNOSTI DERIVATA I DRUGA POTRAŽIVANJA	149.067	71.498	59.673
DATI KREDITI I DEPOZITI	21.067.604	10.855.543	8.515.869
HARTIJE OD VREDNOSTI (BEZ SOPSTVENIH AKCIJA)	-	3.333	119.437
UDELI (UČEŠĆA)	8.572	8.449	7.894
OSTALI PLASMANI	271.786	488.845	102.806
NEMATERIJALNA ULAGANJA	144.431	117.438	34.425
OSNOVNA SREDSTVA I INVESTICIONE NEKRETNINE	973.875	1.083.402	1.020.449
STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	32.145	68.479	-
ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	113.917	109.392	111.856
OSTALA SREDSTVA	111.132	162.377	122.740
GUBITAK IZNAD IZNOSA KAPITALA	-	-	-
UKUPNO AKTIVA	29.068.855	17.384.252	16.377.820
PASIVA			
TRANSAKCIONI DEPOZITI	4.078.278	2.519.340	2.719.543
OSTALI DEPOZITI	17.780.678	10.055.813	8.254.349
PRIMLJENI KREDITI	1.466.913	5.574	58.943
OBAVEZE PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI	-	-	-
OBAVEZE PO OSNOVU KAMATA, NAKNADA I PROMENE VREDNOSTI DERIVATA	2.726	1.593	5.930
REZERVISANJA	94.035	199.431	379.903
OBAVEZE ZA POREZE	8.795	7.318	8.219
OBAVEZE IZ DOBITKA	-	-	-
OBAVEZE PO OSNOVU SREDSTAVA NAMENJENIH PRODAJI I	-	-	-

SREDSTAVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA			
ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	-	-	-
OSTALE OBAVEZE	1.455.811	318.303	276.712
UKUPNE OBAVEZE	24.887.236	13.107.372	11.703.599
AKCIJSKI I OSTALI KAPITAL	5.458.754	5.458.754	5.458.754
REZERVE IZ DOBITI	202.490	202.490	202.490
REVALORIZACIONE REZERVE	-	-	-
NEREALIZOVANI GUBICI PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI RASPOLOŽIVIH ZA PRODAJU	-	-	-
AKUMULIRANA DOBIT / GUBITAK	(1.479.625)	(1.384.364)	(987.023)
UKUPAN KAPITAL	4.181.619	4.276.880	4.674.221
UKUPNO PASIVA	29.068.855	17.384.252	16.377.820
VANBILANSNE POZICIJE	9.464.020	4.688.593	3.626.248

Tabela br. 17. Bilans stanja KBC banke⁶⁰

4. 4. 3. Bilans uspeha banke

u 000 din

POZICIJA	2010	2009	2008
1	2	3	4
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU KAMATA	959.484	964.355	823.510
PR.1. PRIHODI OD KAMATA	1.458.269	1.283.406	1.125.490

⁶⁰ http://www.kbcbanka.rs/o_nama/izvestaji.htm

RA.1. RASHODI OD KAMATA	498.785	319.051	301.980
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU NAKNADA I PROVIZIJA	357.541	328.410	313.922
PR.2. PRIHODI OD NAKNADA I PROVIZIJA	405.180	363.300	360.496
RA.2. RASHODI NAKNADA I PROVIZIJA	47.639	34.890	46.574
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI KOJE SU RASPOLOŽIVE ZA PRODAJU	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE HARTIJA OD VREDNOSTI KOJE SE DRŽE DO DOSPECA	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE UDELA (UČEŠĆA)	-	-	-
NETO DOBITAK/GUBITAK PO OSNOVU PRODAJE OSTALIH PLASMANA	-	-	-
NETO PRIHODI/RASHODI OD KURSNIH RAZLIKA	1.601.397	(567.467)	(701.949)
PRIHODI OD DIVIDENDI I UČEŠĆA	-	-	-
OSTALI POSLOVNI PRIHODI	41.070	22.522	16.505
NETO PRIHODI/RASHODI PO OSNOVU INDIREKTNIH OTPISA PLASMANA I REZERVISANJA	168.582	(210.300)	(683.089)
TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I OSTALI LIČNI RASHODI	663.474	654.521	525.639
TROŠKOVI AMORTIZACIJE	226.643	167.682	94.147
OSTALI POSLOVNI RASHODI	904.605	781.185	727.121
NETO PRIHODI/RASHODI OD PROMENE VREDNOSTI IMOVINE I OBAVEZA	1.770.795	670.991	824.112
DOBITAK/GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA	(98.647)	(394.877)	(753.896)
POREZ NA DOBIT	1.139	-	-
DOBITAK OD KREIRANIH ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA	4.525	-	69.853

I SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA			
GUBITAK OD KREIRANIH ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I SMANJENJA ODLOŽENIH PORESKIH OBAVEZA	-	2.464	-
GUBITAK	(95.261)	(397.341)	(684.043)

Tabela br. 18. Bilans uspeha KBC banke⁶¹

4. 4. 4. Finansijski pokazatelji

Godine	2010(%)	2009(%)	2008(%)
Neto dobit/ukupna aktiva	-	-	-
Neto dobit/akcijski kapital	-	-	-
Neto dobit/ukupni kapital	-	-	-

⁶¹ http://www.kbcbanka.rs/o_nama/izvestaji.htm

Ukupne obaveze/ukupna aktiva	85,61	75,40	71,46
Aksijski kapital/ukupna aktiva	18,78	31,40	33,33
Gotovina i ekvivalenti/ukupna aktiva	2,74	8,61	10,85
Plasmani klijentima/ukupna aktiva	72,47	62,44	52
Plasmani klijentima/ukupni kapital	503,81	253,82	182,2
Ukupna aktiva	29.068.855	17.384.252	16.377.820

Tabela br. 19. Finansijski pokazatelji KBC banke

4.5. Vojvođanska banka

4.5.1. O banci

Vojvođanska banka je institucija s dugom tradicijom i predstavlja jedan od najpoznatijih brendova u zemlji. Grupi National Bank of Greece pridruženi smo uspešnom akvizicijom 99,4% udela akcionarskog kapitala krajem 2006. godine. Ova akvizicija Vojvođanske banke putem procesa privatizacije za koju je bilo zainteresovano 11 evropskih banaka, smatra se u Srbiji najvećom i najznačajnijom prodajom banke u državnom vlasništvu do danas.

Nakon akvizicije Vojvođanske banke, Grupa se prema ukupnoj aktivni pozicionirala na peto mesto, dok je prema veličini mreže na drugom mestu sa ukupno 204 poslovne jedinice, potvrđujući potencijal daljeg rasta u srpskom bankarskom sektoru.

Zbog toga, a uzimajući u obzir dugogodišnji potencijal naših banaka u Srbiji, pripajanje Nacionalne banke Grčke a.d. Beograd Vojvođanskoj banci u februaru 2008. od strateškog je značaja za NBG Grupu. Nakon pripajanja, dve banke u Srbiji posluju pod nazivom «Vojvođanska banka akcionarsko društvo Novi Sad», sa sedištem u Novom Sadu na adresi Trg slobode 7. Kombinujući veliku bazu klijenata i reputaciju brenda Vojvođanske banke sa operativnom platformom NBG Beograd, a sve uz podršku grupe National Bank of Greece u razvoju bankarskih proizvoda, upravljanja poslovanjem, informacionim tehnologijama, kapitalu, depozitnom potencijalu i integracionom procesu dve banke, ce stvoriti jakog partnera kako Grupi tako i ukupnoj ekonomiji Srbije.

Prema trogodišnjem planu naše grupe, u 2009. godini region Jugoistočne Evrope će ostvarivati 13% prihoda cele Grupe. Doprinos Srbije prihodima u regionu se očekuje u iznosu od 20%. Vizija Banke, koju ćemo nastaviti da sprovodimo, jeste savremeno organizovana, profitabilna i dugoročno uspešna banka koja permanentno brine o potrebama i mogućnostima svojih klijenata, zaposlenih i sredine u kojoj deluje.

Poslovna strategija zasnovana je na orijentaciji ka klijentu i brzom razvoju novih proizvoda uz striktnu kontrolu rizika. Savremene informacione tehnologije i najkvalitetnije komunikacijske linije u zemlji pružaju nam osnovu za efikasno poslovanje i distribuciju proizvoda i usluga uz racionalno korišćenje prodajnih mesta i novih kanala distribucije i komunikacije.⁶²

Aktiva Vojvođanske banke

Tržišno učešće = ----- x 100

Aktiva svih banaka

101000000000

Tržišno učešće⁶³ = ----- x 100 = 3,6%

⁶² http://www.voban.co.rs/sr/home/o_nama/o_vojvodanskoj/

⁶³ Izračunata na osnovu podataka NBS za 12.01.2013

http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_4/kvartalni_izvestaj_III_12.pdf

2,409,986,034

Sa ukupnom aktivom od 101 mlrd. dinara i učešćem od 3,6% u ukupnoj aktivni bankarskog sektora, Vojvođanska banka predstavlja devetu banku u bankarskom sistemu Srbije.

4.5.2. Bilan stanja banke

U 000 din.

POZICIJA	Oznaka za AOP	2008	2009	2010
AKTIVA				
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	001	17.596.903	8.841.481	6.545.554
Opozivi depoziti i krediti	002	11.143.209	24.536.183	22.235.813
Potraživanja po osnovu kamata, naknada, prodaje, promene fer vrednosti derivata i druga potraživanja	003	470.661	421.662	348.051
Dati krediti i depoziti	004	46.840.868	44.251.420	51.725.496
Hartije od vrednosti (bez sopstvenih akcija)	005	818.839	274.573	2.184.691
Udeli (učešća)	006	318.064	502.307	502.723
Ostali plasmani	007	1.580.172	349.421	522.190
Nematerijalna ulaganja	008	202.213	372.891	466.946
Osnovna sredstva i investicione nekretnine	009	5.010.923	5.856.207	5.955.850
Stalna sredstva namenjena prodaji i sredstva poslovanja koje se obustavlja	010	0	0	0
Odložena poreska sredstva	011	108.490	206.796	234.025
Ostala sredstva	012	2.621.360	1.499.936	1.164.883
Gubitak iznad iznosa kapitala	013	0	0	0
UKUPNA AKTIVA (od 001 do 013)	014	86.711.702	87.112.877	91.886.222
PASIVA				
Transakcioni depoziti	101	14.510.489	14.585.433	15.091.470
Ostali depoziti	102	40.780.536	45.018.681	52.607.897
Primljeni krediti	103	4.072.353	2.784.130	417.758
Obaveze po osnovu hartija od vrednosti	104	268	1.643	322
Obaveze po osnovu kamata, naknada i	105	629.530	117.568	385.832

promene vrednosti derivata				
Rezervisanja	106	863.676	792.026	493.863
Obaveze za poreze	107	67.852	39.365	11.725
Obaveze iz dobiti	108	0	0	0
Obaveze po osnovu sredstava namenjenih prodaji i sredstava poslovanja koje se obustavlja	109	0	0	0
Odložene poreske obaveze	110	145.760	151.903	135.532
ostale obaveze	111	3.816.830	1.28.075	1.459.910
UKUPNO OBAVEZE (od 101 do 111)	112	64.887.294	64.770.834	70.604.309
KAPITAL				
Akcijski Kapital	113	16.337.550	16,337,550	16,337,550
Rezerve iz dobiti	114	3.188.768	3.188.768	3,188,768
Revalorizacione rezerve	115	1.581.889	1,721,756	1,622,300
Nerealizovani gubici po osnovu hartija od vrednosti raspoloživih za prodaju	116	0	0	0
Dobitak	117	716.201	1.093.969	1.192.563
Gubitak do nivoa kapitala	118	0	0	1.059.268
UKUPAN KAPITAL (113 do 116 - 117)	119	21.824.408	22.342.043	21.281.913
UKUPNO PASIVA (112+118)	120	86.711.702	87.112.877	91.886.222
VANBILANSNE POZICIJE (od 121 do 125)	121	113.892.414	150.024.245	200.154.784
Poslovi u ime i za račun trećih lica	122	2.305.209	971.009	667.904
Preuzete buduće obaveze	123	11.046.223	11.630.373	7.505.532
Primljena jemstva za obaveze	124	44.819.370	83.292.314	96.714.391
Derivati	125	36.903.984	26.194.087	33.476.875
Druge vanbilansne pozicije	126	18.817.628	27.936.462	61.790.082

Tabela br. 20. Bilans stanja Vojvođanske banke⁶⁴

4.5.3. Bilans uspeha banke

U 000 din.

POZICIJA	Oznaka za AOP	2008	2009	2010
1	2	4	5	6

⁶⁴ http://www.voban.co.rs/sr/home/o_nama/publikacije/godisnji_izvestaj/

PRIHODI I RASHODI REDOVNOG POSLOVANJA				
Prihodi od kamata	201	5.439.149	6,042,584	5,507,543
Rashodi kamata	202	2.291.113	2,988,652	2,697,610
Dobitak po osnovu kamata (201- 202)	203	3.148.036	3,053,932	2,809,933
Gubitak po osnovu kamata (202 - 201)	204		0	0
Prihodi od naknada i provizija	205	1.703.315	1,384,433	1,524,425
Rashodi naknada i provizija	206	146.303	163,951	196,031
Dobitak po osnovu naknada i provizija (205 - 206)	207	1.557.012	1,220,482	1,328,394
Gubitak po osnovu naknada i provizija (206 - 205)	208	0	0	0
Neto dobitak po osnovu prodaje hartija od vrednosti po fer vrednosti kroz bilans uspeha	209	1.929	0	1,339
Neto gubitak po osnovu prodaje hartija od vrednosti po fer vrednosti kroz bilans uspeha	210	0	174,781	0
Neto dobitak po osnovu prodaje hartija od vrednosti koje su raspolozive za prodaju	211	2.205.240	0	0
Neto gubitak po osnovu prodaje hartija od vrednosti koje su raspolozive za prodaju	212	0	0	0
Neto dobitak po osnovu prodaje hartija od vrednosti koje se drze do dospeca	213	0	0	0
Neto gubitak po osnovu prodaje hartija od vrednosti koje se drze do dospeća	214	0	0	0
Neto dobitak po osnovu prodaje udela (ucesca)	215	0	21,380	1,230
Neto gubitak po osnovu prodaje udela (ucesca)	216	0	0	0
Neto dobitak po osnovu prodaje ostalih plasmana	217	0	0	0
Neto gubitak po osnovu prodaje ostalih plasmana	218	0	0	0
Neto prihodi od kursnih razlika	219	301.012	139,607	952,843
Neto rashodi od kursnih razlika	220	0	0	0
Prihodi od dividendi i ucesca	221	56.118	1,649	4,659
Ostali poslovni prihodi	222	145.532	122,571	334,268
Neto prihodi po osnovu indirektnih otpisa plasmana I rezervisanja	223	0	349,789	0
Neto rashodi po osnovu indirektnih otpisa plasmana I rezervisanja	224	600.219	0	62,948
Troskovi zarada, naknada zarada i ostali licni rashodi	225	2.535.431	2,837,065	2,926,165
Troskovi amortizacije	226	408.138	403,204	467,037
Operativni i ostali poslovni rashodi	227	2.459.506	2,660,828	2.954.773
Prihodi od promene vrednosti imovine i obaveze	228	1.614.926	2,125,067	403.613
Rashodi od promene vrednosti imovine i obaveza	229	946.429	737,208	525.564
DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA (203 - 204 + 207 - 208 + 209 - 210 + 211 - 212 + 213 - 214 + 215 - 216 + 217 - 218 + 219 - 220 + 221 + 222 + 223 - 224 - 225 - 226 - 227 + 228 - 229)	230	2.080.082	221.391	0
GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA (204 - 203 + 208 - 207 + 210 - 209 + 212 - 211 + 214 - 213 + 216 - 215 + 218 - 217 + 220 - 219 - 221- 222 + 224 - 223 + 225 + 226 + 227 - 228 + 229)	231	0	0	1,100,208
NETO DOBICI POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	232	0	0	0
NETO GUBICI POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	233	0	0	0
REZULTAT PERIODA - DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (230 - 231 + 232 -233)	234	2.080.082	221,391	0

REZULTAT PERIODA - GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (231 - 230 + 233 – 232)	235	0	0	1,100,208
Porez na dobit	236	151,075	14,190	2,659
Dobitak od kreiranih odloženih poreskih sredstava I smanjenja odloženih poreskih obaveza	237	26,723	104,145	53,898
Gubitak od smanjenja odloženih poreskih sredstava I kreiranje odloženih poreskih obaveza	238	21,257	11,983	10,299
DOBITAK (234 - 235 -236 + 237 - 238)	239	1.934.473	299,363	0
GUBITAK (235 - 234 + 236 + 238 - 237)	240	0	0	1,059,268
Zarada po akciji (u dinarima bez para)	241	3.672	183	0
Osnovna zarada po akciji (u dinarima bez para)	242	0	0	0
Umanjena (razvodnjena) zarada po akciji (u dinarima bez para)	243	0	0	0

Tabela br. 21. Bilans uspeha Vojvođanske banke⁶⁵

4.5.4. Finansijski pokazatelji

Godine	2007(%)	2008(%)	2009(%)	2010(%)
Neto dobit/ukupna aktiva	618.937 / 87.931.592x100=0,7%	2,23	0.34	0
Neto dobit/akcijski kapital	618.937 / 16.366.276x100=3.78%	11,83	1,83	0
Neto dobit/ukupni kapital	618.937 / 21.240.684x100=2,91%	8,86	1,33	0
Neto dobit/ukupni prihodi	618.937 / 6.485.669+1.643.968+1.62.716+26.752x100=7,43%	26,34	3,09	0
Ukupne obaveze/ukupna aktiva	66.690.908/87.931.592x100= 75,84%	74,835	74,35	76
Akcijski kapital/ukupna aktiva	16.366.276/87.931.592x100= 18,6%	18,845	18,75	17.78
Gotovina i ekvivalenti/ukupna aktiva	6.008.324/87.931.592x100= 6,83%	20,29	10,15	7.12
Plasmani komitentima/ukupna aktiva	42.606.091/87.931.592x100=48,45%	54,015	50,80	56.29
Plasmani komitentima/ukupni kapital	42.606.091/21.240.684x100=200,58%	214,62	198,06	243.04
Ukupna aktiva	87.931.592	86.711.702	87,112,877	91.886.222

⁶⁵http://www.voban.co.rs/sr/home/o_nama/publikacije/godisnji_izvestaj/

Tabela br. 22. Finansijski pokazatelji Vojvođanske banke

4. 6. Komparativna analiza posmatranih banaka

Neto dobit/ukupna aktiva

Profitabilnost banaka se meri pomoću koeficijenata ROA (prinos na aktivu) i ROE (prinos na kapital).

ROA koeficijent pokazuje poslovnu efikasnost i odnosi se na banku u celini. On meri: efikasnost menadžmenta, profitabilnost i adekvatna je mera planiranja i kontrole poslovnih aktivnosti. Naredna tabala prikazuje vrednosti ROA za tri posmatrane banke.

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	2,12%	1,95%	2,35%
2.	Erste banka	0,51%	0,75%	0,68%
3.	KBC banka	-	-	-
4.	Vojvođanska banka	-	0.34%	2.23.%

Tabela br. 20. Prinos na aktivu

Na osnovu prezentovane tsbele i dobijenih Vroa Vrednosti za tri posmatrane banke zaključuje se da najveći prinos na aktivu ima Banca Intesa. U 2008. Godini prinos je bio veći u odnosu na naredne dve. Erste banka je najveći prinos na aktivu ostvarila 2009. Godine kada je ROA koeficijent iznosio 0,75%. KBC banka zbog ostvarenog gubitka u poslovanju u 2008., 2009. i 2010. godini nije u mogućnosti da prikaze svoj prinos na aktivu, odnosno vrednost ROA koeficijenta bi imao negativan predznak.

Neto dobit/akcijski kapital

ROE koeficijent je moguće izračunati stavljanjem u odnos neto dobiti i akcijskog kapitala. Ovaj koeficijent pokazuje koliki je prinos na akcijski kapital. Takođe, on meri profitabilnost ostvarenu angažovanjem kapitala vlasnika (isključeni su svi dugovi ili obaveze).

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	26,79%	21,13%	20,71%
2.	Erste banka	3,13%	3,85%	3,29%
3.	KBC banka	-	-	-
4.	Vojvođanska banka	0	1.83%	11.83%

Tabela br. 21. Prinos na akcijski kapital

Najveću vrednost ovog koeficijenta ima Banca Intesa i njegova vrednost je najveća u 2010. godini kada je iznosila 26,79%. Erste banka, za razliku od Banca Intesa-e, ima jednocifren iznos ovog koeficijenta i beleži pad ovog koeficijenta u 2010. godini za razliku od 2009. godine. KBC banka i u ovom slučaju nema vrednost ROE koeficijeta, razlog je gubitak u poslovanju. Vojvođanska banka najveći prinos na aktivu banka ima u 2008. godini. Razlog toga je stanje bankarskog sektora do 2008. godine kada se još nisu osetili efekti finansijske krize. U 2009. godini ovaj pokazatelj se značajno smanjuje na 0.34 %.

Neto dobit/ukupni kapital

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	13,30%	12,1%	13,42%

2.	Erste banka	2,82%	3,58%	3,17%
3.	KBC banka	-	-	-
4.	Vojvođanska banka	-	1.33%	8.86%

Tabela br. 22. *Prinos na ukupan kapital*

ROE koeficijent je moguće izračunati stavljanjem u odnos neto dobiti i akcijskog kapitala. Ovaj koeficijent pokazuje koliki je prinos na akcijski kapital. Takođe, on meri profitabilnost ostvarenu angažovanjem kapitala vlasnika (isključeni su svi dugovi ili obaveze). Najveći prinos na ukupan kapital ima i u ovom slučaju Banca Intesa, pa zatim Erste banka. Kako KBC banka ima iskazan gubitak u poslovnju nemoguće je iskazati njen prinos na ukupan kapital.

Ukupne obaveze/ukupna aktiva

Odnos između ukupnih obaveza i ukupne aktive je pokazatelj koji iskazuje finansijsku strukturu i finansijski položaj banke, ukazuje na njenu sposobnost da sa prihodima pokrije rashode poslovanja.

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	84,05%	83,83%	82,45%
2.	Erste banka	81,88%	78,99%	78,58%
3.	KBC banka	85,61%	75,40%	71,46%

4.	Vojvođanska banka	76%	74.35%	74.83%
-----------	--------------------------	-----	--------	--------

Tabela br. 23. Ukupne obaveze/ukupna aktiva

Na osnovu podataka prezentovanih u tabali da se uočiti da je Banca Intesa u 2008. i u 2009. godini imala najvišu vrednost ovog pokazatelja od druge dve posmatrane banke. U 2010. godini KBC banka je imala najveći odnos između ukupnih obaveza i ukupne aktive.

Akcijski kapital/ukupna aktiva

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	7,92%	9,24%	11,37%
2.	Erste banka	16,35%	19,55%	20,68%
3.	KBC banka	18,78%	31,40%	33,33%
4.	Vojvođanska banka	17.78%	18.75%	18.84%

Tabela br. 24. Akcijski kapital/ukupna aktiva

Najveću vrednost odnosa akcijski kapital – ukupna aktiva ima KBC banka u sve tri posmatrane godine. Vrednost akcijskog kapitala kod KBC banke iz godine u godinu ostaje nepromenjen. Zbog porasta vrednosti aktive bilansa stanja (usled rasta plasmana klijentima) ovaj odnos se smanjuje i KBC banka ima manju vrednost ovog pokazatelja. I druge dve posmatrane banke imaju pad vrednosti ovog pokazatelja u 2010. godini u odnosu na 2009. i 2008. godinu.

Gotovina i ekvivalenti/ukupna aktiva

Odnos između gotovine i ukupne aktive je bitan za tekuću likvidnost banke jer gotovina spada u najlikvidniji deo imovine.

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	5,58%	7,52%	12,9%
2.	Erste banka	4,77%	10,7%	11,59%
3.	KBC banka	2,74%	8,61%	10,85%
4.	Vojvođanska banka	7.12%	10.15%	20.29%

Tabela br. 25. Gotovina i ekvivalenti/ukupna aktiva

Najveći obim gotovine ima Vojvođanska banka. Iznos ovog pokazatelja pokazuje pad u 2010. godini u odnosu na 2009. i 2008. godinu. Kod sve tri banke prisutan je pad vrednosti ovog pokazatelja.

Plasmani klijentima/ukupna aktiva

U interesu svake banke je da maksimizira učešće plasmana komitentima i minimizira gotovinu i gotovinske ekvivalente, depozite kod centralne banke i plasmane bankama (koji plaćaju manje za korišćenje bančinih sredstava od komitenata) u ukupnoj aktivu. U budućnosti bi banke trebala da posvete pažnju iznalaženju načina za bolji plasman sredstava komitentima, i na taj način poveća ovaj racio na poželjnih bar 60% i što je suštinski bitno da poveća svoj zarađivački potencijal i ostvari veću dobit za svoje akcionare.

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	68,25%	58,8%	66,16%
2.	Erste banka	70,51%	58,12%	61,09%
3.	KBC banka	72,47%	62,44%	52%
4.	Vojvođanska banka	56,29%	50,80%	54,015%

Tabela br. 26. Plasmani klijentima/ukupna aktiva

Najveći odnos između plasmana klijentima i ukupne aktive ima KBC banka ostvaren u 2010. godini. Vrednost ovog pokazatelja je povećana tokom vremena i u 2010. godini njegova vrednost je najveća kod sve tri posmatrane banke. U 2009. godini došlo je do manjeg pada vrednosti ovog pokazatelja kod Erste banke, dok je kod banke Intesa vrednost pokazatelja opala za čak 9%.

Plasmani klijentima/ukupni kapital

Vrednost ovog pokazatelja ukazuje na kreditni i finansijski potencijal banke, odnosno bonitet poslovnice banke.

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	427,81%	363,71%	376,87%
2.	Erste banka	389,09%	276,46%	285,16%

3.	KBC banka	503,81%	253,82%	182,2%
4.	Vojvođanska banka	243,04%	198,06%	214,62%

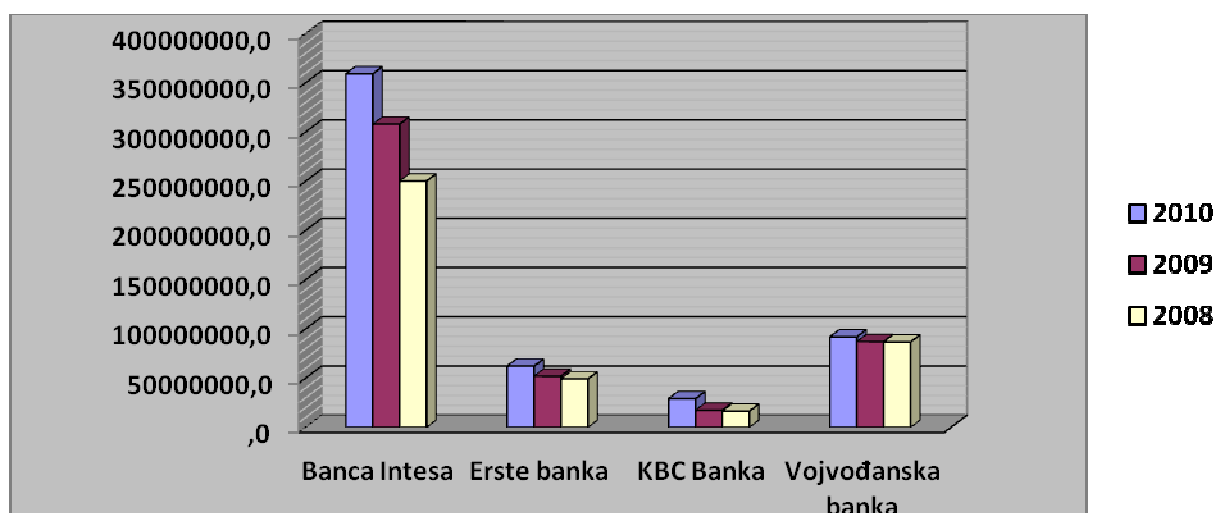
Tabela br. 27. Plasmani klijentima/ukupan kapital

KBC banka ima najveću vrednost ovog pokazatelja zabeleženog u 2010. godini, zatim sledi Banca Intesa, pa Erste banka. KBC banka je u 2008. godini imala najmanju vrednost ovog pokazatelja, a Banca Intesa najveću. Dakle, Banca Intesa je u 2008. godini najviše plasirala sredstava u odnosu na svoj potencijal.

Aktiva banaka

u 000 din

	Banka	2010.	2009.	2008.
1.	Banca Intesa	359.122.995	307.938.537	250.200.714
2.	Erste banka	62.131.646	51.994.866	49.187.125
3.	KBC banka	29.068.855	17.384.252	16.377.820
4.	Vojvođanska banka	91.886.222	87.112.877	86.711.702

Grafik br. 1. Aktiva posmatranih banaka

Najveću aktivu ima Banca Intesa u sve tri posmatrane godine, zatim sledi vojvođanska banka, Erste banka i KBC banka koja ima najmanju aktivu.

Upravljanje aktivom podrazumeva alokaciju sredstava banke ka alternativnim ulaganjima banke koja će maksimizirati profit uz minimalni rizik. Ulaganje poslovne banke usmerena u prvom redu ka gotovini, kreditnim plamanima, HOV i ostalim oblicima aktive.

Pokazatelji	Banke			
	Intesa Banca	Erste banka	KBC Banca	Vojvođanska banka
Tržišno učešće	15,69 %	2,64%	0,88%	3,6%
Aktiva	307.938.537	51.994.866	17.384.252	91.886.222
Ukupni kapital	49.786.038	10.931.297	4.276.880	21.281.913
Akcijski kapital	28.446.332	10.164.475	5.458.754	16.337.550

Tabela br. 28. Osnovni pokazatelji poslovanja banaka u 2009. godini

Na osnovu prezentovane tabela i podataka izloženih u njoj da se izvesti zaključak da najbolje pokazatelje ima Banca Intesa. Banca Intesa je već dugo prisutna na bankarskom tržištu Srbije i samim tim je i raširenost mreže velika, dakle, Banca Intesa ima i najveći broj filijala, poslovnih jedinica. Takođe, pomenuta banka ima i najveće tržišno učešće, zatim najveću aktivu, ukupan kapital i akcijski kapital.

ZAKLJUČAK

Cilj finansijskog izveštavanja je da se pruže informacije o uspešnosti poslovanja (bilans uspeha) i finansijskom položaju (bilans stanja), kao i o promenama na finansijskom položaju koje su nastale u toku izveštajnog perioda, a koje su korisnicima finansijskih izveštaja potrebne za donošenje ekonomskih odluka.

Sadržaj finansijskih izveštaja, kao i način priznavanja, merenja, prikazivanja i obelodanjivanja svih stavki u finansijskim izveštajima utvrđuju se u skladu sa unapred prihvaćenim računovodstvenim standardima. U našoj zemlji, kao i u najvećem broju malih zemalja, finansijski izveštaji sastavljaju se u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Finansijski izveštaji za banke treba pre svega da pruže konzistentnu i pouzdanu informaciju o opštem finansijskom zdravstvenom stanju banke, posebno o njenoj solventnosti, likvidnosti i relativnom stepenu rizika kojima je banka izložena u svom poslovanju.

U master radu je analiziran bankarskog sektora Srbije. Analizom se došlo do zaključaka da bankarski sektor ima dominantnu ulogu u finansijskom sistemu Srbije, sa učešćem u 2008. godini od 89,3% u ukupnoj bilansnoj sumi finansijskog sektora pod nadzorom Narodne banke Srbije, i predstavlja ključni faktor njegove stabilnosti. U 2009. godini bankarski sektor i dalje ima dominantnu ulogu, sa učešćem od 91,1% u ukupnoj bilansnoj sumi i u 2010. godini s učešćem od 91,8% u ukupnoj bilansnoj sumi.

Uprkos svim nedaćama bankarski sektor Srbije je i tokom 2010. godine uspeo da održi finansijsku stabilnost i likvidnost na zadovoljavajućem nivou. Rizik daljeg kretanja ekonomske aktivnosti i rizik globalne likvidnosti, međutim, i dalje ostaju snažni izazovi stabilnosti bankarskog sektora, pre svih, rizik devizne likvidnosti.

Predmet analize ovog master rada, pored analize bankarskog sektora Srbije, jesu četiri banke Banca Intesa, Erste Banka, KBC banka i Vojvođanska banka. Na osnovu izvršene finansijske analize došlo se do zaključka da Banca Intesa ima najveće tržišno učešće, zatim najveću aktivu, ukupan kapital i akcijski kapital. Takođe, Banka Intesa s obzirom na već dugu prisutnost na bankarskom tržištu Srbije ima i veliku raširenost mreže dakle, Banca Intesa ima i najveći broj filijala, poslovnih jedinica. KBC banka je ostvarila gubitak u poslovanju u sve tri posmatrane godine, dok je Erste banka osvarila dobitak, ali znatno niži od Banke Intesa.

LITERATURA

1. Bandin J., Dmitrović Šaponja L.J., Računovodstvo, Ekonomski fakultet, Subotica, 2001.
2. Bojović P., Živković A., Dželetović M., Bankarske finasije i računovodstvo, Čigoja štampa, Beograd, 2008.
3. Bothnia Panic, "9 Steps to ALCO Enlightenment", ALCO Update, Vol 12, N1, February 2000.
4. Controller of the Currency Administrator of National Banks „Liquidity", 2012
5. Ćurčić V., Strategijsko planiranje u bankarstvu, Novi Sad, Feljton, 1999.

6. Dimitrović Šaponja Lj., Petković Đ., Jakšić D., Računovodstvo, Ekonomski fakultet, Subotica, 2006.
7. Đorđević B., Bankarski menadžment i marketing, Megatrend univerzitet Beograd- Fakultet za menadžment Zaječar
8. Đukić Đ., Bjelica V., Ristić Ž., Bankarstvo, Ekonomski fakultet, Beograd, 2006.
9. Guidelines for Asset-Liability Management (ALM) System In Non-Banking Financial Companies, The Indian Micro Finance Information Hub, <http://www.rmicrofinance-mi trabharathi. Com>
10. Kancir R., Marketing usluga- principi i menadžment, Beogradska poslovna škola Visoka škola strukovnih studija, Beograd, 2010.
11. Matić V., Bankarski sektor Srbije u 2010. godini: analiza finansijske pozicije i finansijskog rezultat, Beograd, 2011.
12. Miljević M., Metodologija naučnog rada, Filozofski fakultet – Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Pale, 2007.
13. Petrović P., Živković A., Marketing u bakarskoj industriji, Čigoja stampa
14. Popović S., Menadžment aktive i pasive banaka , Beograd 2010 str. 155
15. Računovodstvo i poslovne finansije u savremenim uslovima poslovanja- stanje i perspektive, Cash flow analiza kao instrument otkrivanja poslovno- finansijskih rizika, Dejan Malinić, XXXVI Simpozijum, Zlatibor, 2005.
16. Ranković J., Teorija bilansa, Ekonomski fakultet, Beograd, 1992.
17. Samardžić I., Knežević S., „Analiza poslovanja banaka na osnovu finasijskog izveštavanja“, Ekonomski pogledi, Vol.3, br. 1-2, 2003.
18. Srinivasulu Sam, “Aset/Liability Management”, Euromoney Institutional Investor PLC, London, Deo VI, str. 5.
19. Vemić M., Nauka o finansijskom menadžmentu, Cekom, Novi Sad, 2007.
20. Vindžanović D., Strategija upravljanja aktivom i pasivom banke , Časopis „Škola biznisa“ br 3. Novi Sad 2008 str. 103
21. Vuković V., Strukturne promene i performanse bankarstva Srbije: 2002.-2008., Institut ekonomskih nauka, Beograd, 2009.
22. Vuković V., Tržišna koncentracija domaćih banaka, Finansije, Beograd, 2006.

23. Vunjak N., Kovačević Lj., Bankarstvo "Proleter" a.d. Bečej, Subotica, 2006. str.315.
24. Vunjak N., Poslovno bankarstvo, Ekonomski fakultet, Subotica. 2002.
25. Zečević M., Bankarstvo, Evropski Univerzitet, Beograd, 2009.
26. Zelenović V., Marketing u bankarstvu, 2012.
27. „Službeni list SRJ“, br. 32/93 i 24/ 94
28. „Službeni list SRJ“, br. br. 2/95

Internet izvori:

- www.bancaintesa.rs
- www.erstebank.rs
- www.kbcbanka.rs
- www.nbs.rs